

Četvrtak, 12. maj 2005.
Statusna konferencija
Otvorena sednica
Optuženi su pristupili Sudu
Početak u 9.11 h

Molim ustanite. Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju zaseda. Izvolite, sedite.

SUDIJA ORIE: Dobro jutro svima. Molim sekretara da najavi Predmet.

sekretar: Dobro jutro časni Sude. Ovo je *Predmet IT-95-13/1-PT Tužilac protiv Mrkšića, Radića i Šljivančanina.*

SUDIJA ORIE: Hvala vam. Danas imamo raspravu po podnesaku 11bis koju je podnelo Tužilaštvo. Molim sada sa se predstave zastupnici Tužilaštva.

TUŽITELJKA SOMERS: Dobro jutro časni Sude. Dobro jutro svima i uvažanim gostima, ja sam Susan Somers, samnom je Marie Tuma i gospodin Aleksandar Kondić i s moje leve strane je gospođa Lise-Lotte Karlsson, naš pravni referent.

SUDIJA ORIE: Hvala gospođu Somers, a sada Odbrana molim vas. Za gospodina Mrkšića.

ADVOKAT VASIĆ: Dobro jutro časni Sude. Dobro jutro svima u sudnici. Odbranu Mileta Mrkšića predstavljaće advokat Miroslav Vasić. Hvala.

SUDIJA ORIE: Hvala vama gospodine Vasiću. Za gospodina Radića?

AVOKAT BOROVIĆ: Dobro jutro časni Sude. Dobro jutro poštovano Tužilaštvo. Odbranu Miroslava Radića predstavljaće advokat Borivoje Borović iz Beograda i njegov asistent, advokat Lea Gerasimović. Hvala.

SUDIJA ORIE: Hvala vama gospodine Boroviću. A sada za gospodina Šljivančanina, izvolite.

ADVOKAT LUKIĆ: Dobro jutro poštovani Sude. Dobro jutro svim učesnicima u postupku. Odbranu gospodina Šljivančanina zastupnaće Novak Lukić, advokat iz Beograda. Samnom je kobranilac advokat Momčilo Bulatović, takođe iz Beograda i naš asistent Maja Dokmanović, advokat iz Beograda.

SUDIJA ORIE: Hvala vam gospodine Lukiću. A sada Vlada Srbije i Crne Gore i Vlada Hrvatske. Sad vas pozivam da se predstavite. Prvo Vlada Srbije i Crne Gore.

PREDSTAVNIK VLADE SCG LJAJIĆ: Poštovane sudije, želim da pozdravim sve učesnike. Delegaciju Srbije i Crne Gore danas pored mene kao predsednika Nacionalnog saveta za saradnju sa Haškim tribunalom čine i gospodin Vladimir Đerić, pravni savetnik, Vladimir Cvetković sekretar Kancelarije za saradnju sa Haškim tribunalom, i pravni savetnik Kancelarije, Svetislav Obrenović.

SUDIJA ORIE: Hvala vam gospodine Đeriću, a sada Vlada Republike Hrvatske. Da li sam ja nešto pogrešno shvatio? Vi ste se predstavili kao predsednik Saveta za saradnju sa Haškim tribunalom, a vaše ime je?

PREDSTAVNIK VLADE SCG LJAJIĆ: Ja se zovem Rasim Ljajić.

SUDIJA ORIE: Da, gospodine Ljajiću. Da, sad je ušlo u transkript, prošli put se to nije pojavilo u zapisniku tako da me je to zbunilo. A sada za Republiku Hrvatsku. Molim vas da uključite mikrofون.

PREDSTAVNIK VLADE HRVATSKE HORVATIĆ: Dobro juro časni Sude i svi sudionici u postupku. Moje ime je Željko Horvatić, ja sam profesor *meritus* Sveučilišta u Zagrebu, posebni savetnik ministrice pravosuđa Republike Hrvatske i predstavljam Republiku Hrvatsku pred ovim Sudom. Samnom je i gospodin Jakša Muljačić, pomoćnik ministrice pravosuđa i gospođa Irena Čačić iz ambasade Republike Hrvatske u Holandiji.

SUDIJA ORIE: Hvala vam gospodine Horvatiću. Pre prve pauze hteo bih da prvo saslušamo Tužilaštvo, a onda tri zastupnika Odbrane da iznesu dopunske argumente pored onih koje su već izneli u pismenom obliku. Posle pauze, prema našem rasporedu bih dao priliku i jednoj i drugoj vladi da dopunski iznesu šta god žele da iznesu, šta bi bilo dopunski u odnosu na pismene podneske, a onda će možda Pretresno veće da ima pitanja za sve učesnike. Izvolite, gospođu Somers.

TUŽITELJKA SOMERS: Hvala časni Sude. Uzimajući u obzir koliko nas je ovde u sudnici, ja ću da pokušam da budem što je moguće kraća tako da bih dala priliku i drugima da se obrate Pretresnom veću kao i da Pretresno veće postavi eventualna pitanja. Htela bih da kažem da u ovom Predmetu koji je dosta neobičan u odnosu na druge predmete po Pravilu 11bis imamo države koje su obuhvaćene ovim zahtevom. U skladu sa Pravilom 11bis(B) koji ovlašćuje Tužilaštvo ili Pretresno veće *proprio moto* da uloži ovaj zahtev, Tužilaštvo je u skladu sa Pravilom 11bis(A) pod (i) i pod (ii) zapravo oprostite, samo pod (i) usled vanrednih okolnosti uključilo i Vladu Srbije i Crne Gore zbog toga što se tamo sada vode suđenja koja su vezana za ovaj Predmet i

mislim da ovo stoji u tački 34 i 36 našeg podneska od 8. februara. Obično bi se uključila samo zemlja na čijoj teritoriji su počinjeni zločini. Pored toga, Tužilaštvo želi da naglasi da u skladu sa svojim podneskom od 28. aprila, a sad vas upućujem na tačku 30 tog podneska zajedno sa fusnotom, sve materijale koje smo imali da dostavimo smo dostavili i bilo je nekih indikacija da Odbrana očekuje još neke materijale od Tužilaštva, ali po mom mišljenju to ne stoji. Vlade imaju već dovoljno materijala iz *Predmeta Dokmanović* koji nije došao u fazu suđenja, ali ipak materijal iz tog predmeta postoji i po nama, tamo postoji dovoljno činjenica u tom materijalu koje bi bile od koristi i koje će da budu od koristi bilo kojoj zemlji u koju po odluci Pretresnog veća ovaj Predmet bude prosleđen. Želimo da naglasimo da za razliku od predmeta po kome se sada vodi suđenje u Beogradu u ovom Predmetu postoji koncept komandne odgovornosti i postoje još neki drugi zločini koji možda nisu obuhvaćeni Krivičnim zakonom koji je postojao u vreme kada su počinjeni ovi zločini. Komandna odgovornost je jedna od ključnih tačaka ovog Predmeta i Pretresno veće, razmatrajući ovo pitanje treba da uzme u obzir na koji način se ovo pitanje može najbolje da reši uzimajući u obzir i to koji zakoni će se eventualno primenjivati na rešavanje ovog pitanja. Sudska praksa ovog Suda je proširena nedavno odlukama o komandnoj odgovornosti koje su donete u skorije vreme i samo želim da kažem da mi želimo da budemo sigurni da će stavovi tužioca kojima bude prosleđen ovaj Predmet biti takvi da će oni da se adekvatno pozabave ovim pitanjem. U svakom slučaju treba uzeti u obzir i nivo na kome su se nalazili ovi optuženi koji, iako je prikladno da Predmet bude ustupljen svakako igra određenu ulogu u odlučivanju. Što se tiče nadgledanja postupaka dobili smo razne izveštaje koji se tiču sposobnosti ovih zemalja da vode suđenja po pitanju ratnih zločina, ovo je javni materijal koji je dostupan i Pretresnom veću i ja sam sigurna da možete i dodatno da se raspitate o stvarima koje vas interesuju ukoliko želite dopunsku informaciju. Već je bilo istaknuto da i u jednoj i u drugoj zemlji postoje Sudska veća za ratne zločine i mi želimo da dodamo da bi Pretresno veće možda trebalo da obrati pažnju i na pitanja prirode saradnje koja postoji između dve države kad je reč o dopunskim materijalima, kad je reč o zaštiti svedoka. To su isto tako važni faktori koje treba razmotriti po našem mišljenju. Tužilaštvo smatra da postoji spor između toga koliko je tačno hrvatskih svedoka otišlo da svedoči u Srbiju u ovim postupcima i možda bi bilo interesantno da Pretresno veće utvrdi tačan broj tih svedoka. Hrvatska ima jedan stav po ovom pitanju, a predstavnici Srbije i Crne Gore drugačiji stav. Ja sada ne bih više dužila i stojim vam na raspolaganju za slučaj da vam je potrebna dopunska informacija od mene ili ukoliko imate neka pitanja.

SUDIJA ORIE: U redu, hvala vam, a sada Odbrana gospodina Mrkšića. Izvolite.

ADVOKAT VASIĆ: Hvala časni Sude. Kako je meni dodeljena uloga da ako prvi govornik u ime tima Odbrane, želim da vas obavestim da su timove Odbrane u cilju konciznog i efikasnog izlaganja svojih stavova relevantnih za odlučivanje po predlogu o kome mi danas ovde raspravljamo, podelili teme o kojima će govoriti. Stoga je

moguće da neka tema traje nešto duže, a neka nešto kraće, ali mogu da vas uverim da će Odbrana, timovi Odbrana ostati u okvirima vremena koje nam je dato rasporedom. Odbrana je glavninu svojih stavova iznela u svoja dva podneska, pa bih sada izlaganje usmerio na neke nove argumente u pogledu pojedinih pitanja i na odgovore iznete na stavove kroz podneske mojih uvaženih kolega iz Tužilaštva i predstavnika Državne zajednice Srbije i Crne Gore i Republike Hrvatske. Imajući u vidu pomenute podneske Odbrane, može se zaključiti da Odbrana smatra da su u ovom slučaju ispunjeni uslovi za primenu Pravila 11bis(C) Pravilnika o postupku i dokazima (Rules of Procedure and Evidence). Ali Odbrana želi da naglasi da je od suštinskog značaja za poštovanje prava optuženih, odluka koju će časni Sud doneti u pogledu Pravila 11bis(A) i to iz najmanje dva razloga. To su pitanje ekstradicije i pitanje fer suđenja. Odbrana je već iznela svoj stav da su sve tri solucije predviđene Pravilom 11bis(A), zapravo stavljene u istu ravan i omogućavaju da više država pretendije da sudskom odlukom Predmet bude ustupljan njima. No pri donošenju konačne odluke po ovom pitanju, časni Sud treba da ima u vidu pitanje ekstradicije koje je Odbrana pokrenula u svom odgovoru na zahtev Tužilaštva za ustupanje Predmeta nacionalnim sudovima. Odbrana smatra da u slučaju ustupanja Predmeta pravosuđu Republike Hrvatske i s tim u vezi predajom optuženih vlastima te države, ozbiljno bi bili narušeni univerzalno prihvaćeni principi ekstradicije i reekstradicije, a koji su obrazloženi u već pomenutom podnesku Odbrane. Da li bi gospodin Mrkšić koji se dobrovoljno predao ...

SUDIJA ORIE: Mogu li da vas prekinem na trenutak. Jedno od osnovnih pitanja jeste da li su se optuženi dobrovoljno predali i došli u Hag ili su došli usled prinude koju je primenila država? Možete li molim vas da obradite i to pitanje kao jedan od ključnih faktora?

ADVOKAT VASIĆ: Da, časni Sude. Ja ću iskOristiti priiku da vam odmah odgovorim na to pitanje. Gospodin Mile Mrkšić se dobrovoljno predao Sudu u Hagu i on je ovde došao u pratnji pripadnika organa Državne bezbednosti tadašnje Savezne Republike Jugoslavije, dakle on se dobrovoljno predao, a država je posredovala u njegovom transferu u Hag i predavanju organima Tribunala.

SUDIJA ORIE: To znači da ćemo dobiti i stav drugih zastupnika Odbrane. Znači vi tvrdite da je on došao dobrovoljno iako je bio u pratnju državnih zvaničnika?

ADVOKAT VASIĆ: On je došao dobrovoljno, znači on je izrazio svoju volju da se preda s obzirom na novi Zakon o saradnji. Posrednik u njegovom dolasku u Hag je bila država, a on se dobrovoljno predao, dakle organima Tribunala.

SUDIJA ORIE: Jedno veoma jednostavno pitanje. Da je želeo da dođe dobrovoljno, mogao je u Hag sam da doputuje, zar ne?

ADVOKAT VASIĆ: On je doputovao sam u Hag, dakle mi smo kupili avionsku kartu, doputovali smo redovnim letom, no pratnju su znači obezbeđivalo pripadnici organa bezbednosti. On je dobrovoljno i samovoljno došao u Hag. Dakle, niko ga nije naterao da dođe niti je bio lišavan slobode. Ali kako je tadašnjim Zakonom o saradnji država bila ta koja je uspostavljala kontakte između optuženih i Tribunala, gospodin Mrkšić se javio i rekao da hoće dobrovoljno da dođe, a država je bila samo taj medijator koja je obezbedila njegov transfer organima Haškog tribunala. Ako me pitate da li je bilo neke prinude u odnosu na gospodina Mrkšića od strane države, nije bilo prinude. Znači njegova predaja je bila dobrovoljna.

SUDIJA ORIE: Mogu li onda da zaključim da ću od drugih zastupnika da čujem isto u vezi sa njihovim advokatima?

ADVOKAT VASIĆ: Časni Sude, u ovom delu će svaki branilac izneti svoj stav za svog klijenta. S obzirom da ne znam da li su istovetne situacije.

SUDIJA ORIE: Gospodine Vasiću, stekao sam utisak da je i vaš klijent želeo nešto da kaže odnosno da se obrati Pretresnom veću. Kao što znate uobičajeno je da na ovakvoj vrsti rasprava branilac zastupa osobu koja je predmet zahteva na osnovu Pravila 11bis. Ako bi sada trebalo da se konsultujete sa svojim klijentom onda to svakako i učinite, a ako ne, izvolite nastavite.

ADVOKAT VASIĆ: Hvala časni Sude, samo trenutak mi je potreban za to. Hvala časni Sude. Ja bih nastavio tamo gde sam stao. Dakle, da li bi gospodin Mrkšić koji se dobrovoljno predao mogao biti predat vlastima Republike Hrvatske iako je u vreme kada se on predao Pravilom 11bis bilo predviđeno da se predmet može ustupiti jedino zakonodavstvu države iz koje je došao. I kada zakonodavstvo te države zabranjuje izručenje svojih državljana drugoj državi, a posebno kada su vlasti te države voljne i spremene da mu sude. S tim u vezi treba pomenuti način na koji je ovo pitanje rešeno u članu 146, Četvrte Ženevske konvencije o zaštiti građanskih lica za vreme rata (Geneva Convention (IV) Relative to the Protection of Civilian Persons in Time of War). U stavu 2 ovoga člana propisano je da svaka strana ugovornica biće dužna da pronalazi lica osumnjičena da su izvršila ili da su naredila da se izvrše koja od teških povreda i ona će biti obavezna da ih izvede pred svoje sopstvene sudove bez obzira na njihovo državljanstvo. Ona će isto tako moći ako to želi, a prema uslovima predviđenim u svom sopstvenom zakonodavstvu da ih preda na suđenje nekoj drugoj strani ugovornici zainteresovanoj u sudskom gonjenju ukoliko ta strana ugovornica raspolaže dovoljnim dokazima protiv pomenutih lica. Kada se ima u vidu opšte pravilo po kome država može da odluči da li će sama suditi vinovnicima zločina ili će ih izručiti u skladu sa svojim zakonodavstvom onda bi obaveza proistekla iz člana 29 Statuta (Statute) Tribunala po stavu Odbrane bila opravdan izuzetak jedino činjenicom da se transfer vrši Međunarodnom tribunalu. U slučaju ustupanja Predmeta Republici Hrvatskoj,

zapravo bi došlo do ekstradicije u dve etape uz posredovanje Međunarodnog tribunala. I same odredbe člana 29 Statuta ne predviđaju mogućnost predaje optuženih od strane Tribunala trećim državama. Stoga se po mišljenju Odbrane ovde bi se radilo o ekstradiciji, a ne o transferu optuženog s obzirom da je po stavu Odbrane transfer optuženog moguć jedino u jednom pravcu i to Međunarodnom tribunalu. Potporu za eventualno ustupanje predmeta Republici Hrvatskoj i izručenje optuženih vlastima te države ne bi se mogla naći ni u pravilima o proceduri Međunarodnog krivičnog suda (ICC, International Criminal Court) kako je to navedeno i u podnesku Državne zajednice Srbije i Crne Gore u paragrafu 52. Sagledavajući opšteprihvaćena pravila o ekstradiciji i reekstradiciji, Odbrana predlaže časnom Sudu da od predstavnika Državne zajednice Srbije i Crne Gore zatraži stav o ovom pitanju na ovoj sednici. Stoga je prema stavu Odbrane odredbama Pravila 11bis(A) zapravo pred časni Sud stavljena alternativa da može da donese odluku kojom se ne bi kršili opšteprihvaćeni principi o pravilima ekstradicije i osnovama prava optuženih na fer suđenje. O stavovima Odbrane u pogledu mogućnosti za fer i nepristrasno suđenje pred sudovima Republike Hrvatske i Državne zajednice Srbije i Crne Gore nešto kasnije će govoriti moj uvaženi kolega gospodin Lukić. Jedno od pitanja koje je časni Sud postavljao stranama u postupku bilo je koji bi zakon trebalo primeniti za suđenje u ovom Predmetu ukoliko bi on bio dostavljen nacionalnim sudovima. Odbrana ostaje pri svom izrečenom stavu da je na osnovu odredaba člana 2, člana 4, stav 2 Osnovnog krivičnog zakonika obavezna primena blažeg zakona koji je najpovoljniji po optuženog, a to je, kako je to u podnesku već navedeno Krivični zakon Savezne Republike Jugoslavije iz 1993. godine. Iz 1993. godine. Želimo da naglasimo da je ovo stav Odbrane imajući u vidu napred navedene zakonske odredbe dok će konačnu odluku po ovom pitanju svakako doneti nezavisni nepristrasni Sud kroz svoju odluku. Najzad, hteo bih da se osvrnem na podnesak predstavnika Republike Hrvatske kojim su se izjasnili na pitanje Pretresnog veća, a u pogledu pretpostavljenih vrednosti za vođenje postupka u Republici Hrvatskoj u odnosu na vođenje postupka u Državnoj zajednici Srbije i Crne Gore. Što se tiče zaključka da suđenje treba poveriti teritoriji gde je zločin počinjen stav Odbrane je iznet u pismenom podnesku pod poglavljem "*Issue of form delicti comisi*", pa ga ovde nećemo ponavljati. "*Issue of form delicti comisi*", pa ga ovde nećemo ponavljati. Odbrane se nikako ne može složiti sa drugim zaključkom da se glavni dokazi nalaze na teritoriji Republike Hrvatske. Imajući u vidu da se pred sudskim većem Specijalnog odeljenja za ratne zločine Okružnog suda u Beogradu vodi krivični postupak protiv 17 optuženih kojima se stavlja na teret da su naredili ili izvršili zločine nad ratnim zarobljenicima koji su počinjeni na farmi "Ovčara" u Vukovaru između 20 i 21. novembra 1991. godine te da je Odbrana u svojstvu posmatrača pratila ovo suđenje, možemo izneti svoj stav da je najveći broj svedoka i materijalnih dokaza vezan za vojnu dokumentaciju iz tog vremena, upravo na teritoriji Državne zajednice Srbije i Crne Gore. Optužnice po kojima se vodi pomenuti krivični postupak obuhvataju isti događaj kao i optužnice Haškog tužilaštva čije se ustupanje predlaže. Kada se uporede ove dve optužnice može se videti da su prvi i drugi optuženi koji se po optužnici

Tužilaštva u Beogradu terete da su naredili izvršenje zločina zapravo lica koje Haško tužilaštvo stavlja u svoje optužnice kao pripadnike zajedničkog zločinačkog poduhvata zajedno sa optuženim Mrkšićem, Radićem i Šljivančaninom. U obe optužnice žrtve su iste, lica iz Vukovarske bolnice. S tim što se u Beogradu vrši naredbodavcima i izvršiocima ovog zločina, a u optužnici o kojoj ovde raspravljamo Tužilaštvo tvrdi da su ova lica odgovorna kao pripadnici zajedničkog zločinačkog poduhvata po članu 7(1) Statuta i kao nadređeni po članu 7(3) Statuta Tribunala. O samom suđenju u Beogradu i stavovima Odbrane u pogledu tvrdnji Republike Hrvatske, u pogledu mogućnosti dolaska svedoka na suđenje, govoriće moj uvaženi kolega Borivoje Borović, no pre toga bih se ja osvrnuo samo na jednu činjenicu u vezi sa poverljivim podneskom za određivanje zaštitnih mera koje su moje uvažene kolege iz Tužilaštva podnele 17. decembra 2004. godine i 31. januara 2005. godine. Nakon izjašnjenja Odbrane Pretresno veće je donelo odluku po ovom pitanju 9. marta 2005. godine.

SUDIJA ORIE: Izvolite nastavite.

ADVOKAT VASIĆ: Ja se zahvaljujem i mojoj uvaženoj kolegici na brizi, ali kažem... Ali ću ja ovde zastati i samo zamoliti časni Sud da obrati pažnju na podnesak Tužilaštva o dodeli zaštitnih mera od 31. januara 2005. godine i "attachment" "A" i "B" na odgovore Odbrane u vezi sa ovim podneskom, paragrafe 13, 14 i 15 i odluku Pretresnog veća zajedno sa poverljivim aneksom "A". Hvala najlepše časni Sude, ja sam moje izlaganje završio. Nadalje će nastaviti moj uvaženi kolega Borivoje Borović.

SUDIJA ORIE: Izvolite, gospodine Boroviću.

AVOKAT BOROVIĆ: Hvala časni Sude. Poštovane kolege. Ja ću izneti stavove Odbrane koji će istovremeno predstavljati osvrt, jednu uporednu analizu na stavove Haškog Tužilaštva i hrvatske vlasti povodom istog ovog pitanje po Pravilu 11bis. Tužilaštvo Haškog tribunala je predložilo zaštitne mere za određene svedoke. Izvesne mere zaštite je već ovaj Sud usvojio, a Odbrana smatra ukoliko bi Predmet bio ustupljen Sudu za ratne zločine u Beogradu da će te zaštitne mere ostati na snazi. Sve u skladu sa članom 14(a), Zakona o organizaciji nadležnosti državnih organa u postupku za ratne zločine koji ćemo ubuduće nazivati Zakonom za ratne zločine. Doslovce u članu 14(a), stav 5, Zakona za ratne zločine stoji: "Mere zaštite svedoka i oštećenog određene od strane Međunarodnog suda za ratne zločine za bivšu Jugoslaviju ostaju na snazi". Haško tužilaštvo je u svom podnesku od 28. aprila 2005. godine takođe istaklo da će se u toku postupka pojaviti potreba da izvesni svedoci takođe zatraže izvesne vidove zaštite. Odbrana smatra da bi pred postupkom odnosno u postupku pred Sudom za ratne zločine u Beogradu takođe bilo održano ovo načelo te smatra da s obzirom na sve ono što smo izjavili kroz naš podnesak posebne mere zaštite za svedoke i oštećene ne bi bile ni potrebne. Kao dokaz ove tvrdne Odbrane je navela predmet Severin i predmet Ovčara pred Sudom u Beogradu, a povodom toga u paragrafima 43 i 46 do 51

mi smo se izjasnili samim podneskom. Haško Tužilaštvo je iznoseći stavove po ovom pitanju dalo osvrt na stanje pravosuđa u Hrvatskoj. Na osnovu tog izveštaja koji vi imate, vidi se da iako zakonom regulisana zaštita svedoka kao veoma važno pitanje koje će se pojaviti u svim ovim postupanjima, praksa je pokazala da su mnoge ove mere zaštite svedoka ostale u fazi razvoja ili se pak ne primenjuju. U poslednjem izveštaju OEBS-a (OSCE, Organization for Security and Cooperation in Europe) koji ima ovaj Sud od 26. aprila 2005. godine o stanju hrvatskog pravosuđa, posebno je data neaktivna ocena u odnosu na suđenja u odsustvu, zastrašivanje svedoka i svedočenja lica sa teritorije bivšeg prostora SFRJ kao i atmosfere u sudnici. Podnesak 1, suđenja u odsustvu u ovom izveštaju o čemu smo se delimično izjasnili, bilo je do sada oko 500 suđenja Srbima u odsustvu. Poznat je slučaj Petra Sailovića, predmet Županijskog suda u Osijeku u Hrvatskoj koji je posle izvesnog vremena koje je proveo u pritvoru bio osuđen u odsustvu, pa bi posle toga bio u pritvoru da bi se na kraju utvrdilo da se radi o pogrešnom identitetu, da se ne radi o istoj osobi. Takođe je poznato u ovom izveštaju da od 14(a) optuženih, pardon, od 28 optuženih, 14(a) je osuđeno Srba u odsustvu. Po pitanju zastrašivanja svedoka i izveštaju na strani 23, pod tačkom 2, navodi se da su prilikom procesa koje je pratila Misija, svedok tvrde da im je bilo prećeno pre saslušanja i ti u predmetu Hubelić i Gavran koji se vodio pre Županijskim sudom u Sisku. Bliže podatke takođe možemo naći u ovom izveštaju. Ovo je takođe trenutak da ispravimo jednu malu grešku koja se pojavila u podnesku Odbrane baš u slučaju svedoka Milana Levara. To je slučaj takozvane "Gospićke grupe" gde smo u podnesku naveli da se radi o svedoku srpske nacionalnosti. Milan Lever je svedok hrvatske nacionalnosti koji je trebalo da bude važan svedok u Gospićkom predmetu, a imamo informacije i važan svedok u ovom ovde Sudu u Predmetu Norac koji je u međuvremenu, pre nego što je pristupio Sudu, ubijen. Svedočenje lica na prostoru, sa prostora bivše SFRJ u izveštaju na strani 25, pod tačkom 3, učinjen je poseban osvrt koji se tiče problematike pristupa svedoka sa prostora bivše SFRJ. U ovom izveštaju doslovce stoji da je većina svedoka pokazala strah i nisu želele da se vrate u Hrvatsku da svedoče. Na strani 23, pod tačkom 1 u predmetu okrivljenog Zorana Banića, Srbina pred Županijskim sudom u Zadru navedeno je da je nekoliko novinara ometalo završne reči Tužilaštva i Odbrane tako da je jedva uspostavljen red u sudnici. Časni Sude, posebno bih istakao jedan primer i skrenuo bih pažnju na slučaj takozvanog Županijskog suda u Vukovaru. To jest pokušaj uručivanja optužnice ovim okrivljenima koji se danas nalaze ovde pred vama uz obrazloženje predsednika Županijskog suda u Vukovaru da postoji plan za suđenje u odsustvu ovim licima. Naime u okviru istražiteljskog rada branioci okrivljenog Mrkšića i Radića su u neformalnom kontaktu sa predsednikom Županijskog suda u Vukovaru, u Hrvatskoj, Antom Zeljkovićem, sudijom Nikolom Peševskim i državim odvetnikom Božidaom Piljićem dana 24. marta ove godine dobili informaciju da postoji aktivan predmet u Županijskom sudu u Vukovaru pred kojima se sudi optuženima koji se nalaze ovde u ovom našem Predmetu. Na primedbu da je nadnacionalni Sud taj koji ima prioritet nad nacionalnim sudom Hrvatske, dobijen je odgovor da je predmet aktivan, da bi se okrivljenima u

odustvu postavili advokati po službenoj dužnosti. Tako da Odbrana smatra da je ovo poseban presedan u međunarodnim okvirima međunarodnog pravosuđa da se istovremeno vodi postupak pred Županijskim sudom u Vukovaru i pred Haškim sudom, a radi se o istim okrivljenim licima. Neću preterati ako saopštim da se po stavu Odbrane radi o grubom nepoštovanju Haškog suda. U pretpostavljenoj zloupotrebi Haških pravosudnih organa nalazimo upravo u Zakonu o primeni Statuta Međunarodnog krivičnog suda, progonu za međunarodna dela protiv ratnog i humanitarnog prava. Naime, u članu 21, stav 1 stoji "da se protiv istog okrivljenog ne može za isto krivično delo voditi krivični postupak u Republici Hrvatskoj istovremeno sa postupkom pred Međunarodnim krivičnim sudom". Hrvatska država nije donela zakon koji bi se odnosio i na Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju po ovom istom pitanju. Međutim, pravosudni organi Republike Hrvatske morali bi poštovati sopstveni Ustav Republike Hrvatske koji proklamuje načelo *ne bis in idem*. Što se tiče imuniteta svedoka i to potencijalnih svedoka u slučaju da Predmet bude dostavljen pravosuđu Srbije i Crne Gore mi smo se u zajedničkom podnesku od 28. aprila 2005. godine u paragrafu 49 izjasnili da je upravo citiran član 14(a), Zakona o ratnim zločinima u kome doslovce stoji... Dakle, član 14(a) Zakona o ratnim zločinima u Srbiji glasi: "Lice koje boravi u inostranstvu ne može biti lišeno slobode, pritvoreno ili krivično gonjeno za ranije učinjeno krivično delo dok se nalazi na teritoriji Republike Srbije, radi davanja iskaza u svojstvu oštećenog, svedoka ili veštaka u predmetima krivičnih dela iz člana 2 ovog Zakona. U pozivu će posebno biti naznačeno da oštećeni, svedok ili veštak, imaju navedena prava". Što se tiče imuniteta potencijalnih svedoka u slučaju da Predmet bude ustupljen pravosuđu Hrvatske, upravo u Zakonu o primeni Statuta MKSJ i to hrvatskom zakonu, u članu 49, stav 2, predviđeno je da se odredba člana 28 ovog Zakona primenjuje i na MKSJ, Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju. Članom 28 regulisano je preuzimanje postupaka od strane Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju od strane Republike Hrvatske. Međutim u stavu 5, člana 28, Zakona o primeni Statuta Međunarodnog krivičnog suda stoji da Hrvatska Vlada može zaključiti poseban sporazum sa Međunarodnim krivičnim sudom za bivšu Jugoslaviju. Odbrana ovih optuženih nije došla do podataka da postoji poseban sporazum tako da smo na taj način stekli mišljenje da ne postoji imunitet svedoka i to potencijalnih svedoka Srba koji bi trebalo da svedoče u Hrvatskoj. Komentar Haškog Tužilaštva o činjenici da Srbija i Crna Gora nemaju poseban zakon o zaštiti svedoka i da isti treba da donesu, Odbrana ističe opravdani stav Haškog Tužilaštva da se nacrt zakona koji postoji i usvoji u zakonskoj proceduri. Međutim Odbrana, komentarišući ove navode ističe u svom posebnom podnesku, a i sada u usmenom obrazloženju podseća da ne samo članovi 109 Zakonika o krivičnom postupku Srbije koji doduše citira i Haško Tužilaštvo već i članovi 173, stav 1, članovi 292 i član 504(p) Zakonika o krivičnom postupku regulišu ovo pitanje. Zatim član 15(m), Zakona o organizovanom kriminalu kao i Zakon o ratnim zločinima i to članovi 11 i 14(a). Tiču se pitanja video linka. Član 14(a) koji se odnosi na primene zaštitnih mera je član koji smo komentarisali bliže u svom podnesku od 28. aprila 2005. godine u paragrafu broj 44. Na predlog istražnog sudije ili

predsednika Pretresnog veća predsednik ili Državni tužilac može zahtevati da organi unutrašnjih poslova preduzmu posebne mere zaštite svedoka i oštećenog. To je taj član 109, stav 3 ZKP-a. Navode iz ostalih članova naravno neću ponavljati. Taj stav Tužilaštva po posebnom Zakonu o zaštiti svedoka Odbrana može da komentariše na sledeći način. Potreban jeste, ali Ustavnom Poveljom koja je regulisala odnose Republike Srbije i Republike Crne Gore kojom je uređen status Zajedničke države Srbije i Crne Gore, ukazujemo na sledeće. Da važećim Zakonikom o krivičnom postupku Crne Gore koja je deo državne celine Srbije i Crne Gore postoju regulisan problem zatićenog svedoka u članovima od 108 do 109. To jest članovima 108 i 109 Zakonika o krivičnom postupku Republike Crne Gore. Republika Crna Gora donela je poseban Zakon o zaštiti svedoka, Službeni list Republike Crne Gore 65 iz 2004. godine koji se primenjuje od 1. aprila 2005. godine. Ovaj Zakon o zaštiti svedoka obuhvata uslove i potporu za pružanje zaštite i pomoći svedoku, Komisiju za primenu Programa zaštite svedoka, Jedinicu za zaštitu, primenu i produženje Programa zaštite, vrste mera zaštite i tako dalje i tako dalje o čemu se ne bih dalje izjašnjavao. Propisi iz ovog Zakona koji sam sada citirao su u skladu sa Pravilom 75 Pravilnika Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju kojim se pripisuju mere zaštite žrtava i svedoka. Znači u potpunom je skladu sa tim pravilom. Odbrana da bi Pretresnom veću bilo jasnije, takođe navodim da Zakonik o krivičnom postupku Republike Srbije u članu 220 reguliše pitanje pravne pomoći koje je konkretizovano u članu 8, stav 1, Zakona o uređenju sudova Republike Srbije kao zakon *lex specialis*. Član 220 Zakonika o krivičnom postupku Srbije predviđa da su svi državni organi dužni da sudovima i drugim organima koji učesvuju u krivičnom postupku pruže potrebnu pomoć. A ovaj poseban član 8, Zakona o sudovima Republike Srbije predviđa da su sudovi dužni da jedni drugima ukazuju pravnu pomoć, a drugi državni organi i organizacije da sudovima ukazuju pravnu pomoć i dostavljaju potrebne podatke. Šta to znači konkretno? To konkretno znači da u slučaju da se pojavi problem sa svedokom sa prostora Republike Hrvatske koji ne želi da svedoči u Srbiji, isti može odlukom Sudskog veća za ratne zločine u Beogradu zamolnim putem biti upućen da svedoči pred sudom u Podgorici, to jest u Crnoj Gori. Izjava tog svedoka sasvim je regularna, može da se tretira kao dokaz u krivičnom postupku za ratne zločine u Srbiji što znači da je taj svedok mogao dati izjavu upravo i po Zakonu o zaštiti svedoka Republike Crne Gore čiju izjavu koristimo pred Sudom za ratne zločine. Što se tiče izjašnjenja Odbrane na stavove Republike Hrvatske, biću tu malo brži, čini mi se da sam malo više oduzeo vremena. Hrvatska Vlada smatra da postupak treba da se vodi na teritoriji gde je učinjeno krivično delo. Takođe Hrvatska Vlada smatra da razlozi celishodnosti takođe ukazuju na tu potrebu kao i da su svedoci srpske nacionalnosti pred Sudom za ratne zločine u Beogradu bili zaplašeni. To su važne tri činjenice koje čini mi se stoje u podnesku Hrvatske Vlade. Odbrana međutim ističe. U izveštaju nevladine organizacije Fond za humanitarno pravo u Beogradu čiji je direktor punomoćnik oštećenih u predmetu Ovčara pred Sudom za ratne zločine u Beogradu, dakle štiti interese žrtava u predkrivičnom predmetu Ovčara pred Sudom, u svom izveštaju od 4. aprila 2005.

godine se navodi "da je suđenje pred Sudom za ratne zločine u Beogradu profesionalno i u cilju utvrđivanja istine u pogledu individualne krivične odgovornosti svakog optuženog i činjenica koje mogu da pomognu u identifikaciji žrtava". Ovaj izveštaj inače potpisao je regionalni tim u čijem sastavu se nalaze posmatrači iz Hrvatske, Bosne, Srbije i nezavisni posmatrači. Iz tog izveštaja prizilazi da se stekao utisak da svedoci nisu... Izvolite.

SUDIJA ORIE: Mogu li da vas prekinem. Taj izveštaj, jesmo li mi to dobili?

AVOKAT BOROVIĆ: Časni Sude, da ne bismo gubili u ritmu, ja imam na kraju, znači još par rečenica i predložiću upravo da se izvedu kao dokaz i ovaj izveštaj i još tri zakonska predloga koje sam sada pomenuo. Da ne bismo svih po devet onih kopija delili Sudu, gubili vreme, ja ću to predložiti da Sud uvede kao dokaz na kraju mog obraćanja. Dakle, imam taj izveštaj. U engleskoj verziji i na srpskom jeziku. Dakle, netačni su navodi Hrvatske Vlade da se većina dokaza nalazi na teritoriji Hrvatske. Tačno je da se tamo nalaze materijalni tragovi, da je izvršena kriminalistička obrada lica mesta, da su izvršena medicinska veštačenja, da su oštećeni sa tog prostora, ali najveći broj svedoka se upravo nalazi na prostoru Srbije, ali kako je najveći broj tih svedoka i kako će isti od strane Odbrane biti predloženi pred Sudom... Izvinite, mogu da nastavim? Kako je najveći broj predloženih svedoka će biti vojna lica koja se nalaze na prostoru Srbije, kako se radi o ljudima koji su bili različiti pripadnici dobrovoljačkih organizacija, kako se radi o svedocima koji imaju status okrivljenih u predmetu Ovčara kao i veliki broj političara koji su zauzimali važne položaje lokalne vlasti u Istočnoj Slavoniji, Baranji i Zapadnom Sremu, to postoji realna, objektivna opasnost da se niko od ovih svedoka neće pojaviti pred pravosuđem u Hrvatskoj. Ukazao bih časnom Sudu na jedan na svežiji slučaj po ovom pitanju. To je slučaj koji je poznat u javnosti i odnosi se na hapšenje pukovnika Čedomira Brankovića. Čedomir Branković je uhapšen kao član zvanične vojne delegacije Beograda u Bugarskoj, pukovnik je Vojske Srbije i Crne Gore, a po osnovu poternice Hrvatskog pravosuđa povodom optužbi da je 1991. godine učestvovao u ratnim zločinima u okolini Novske. Dakle, on je oslobođen u međuvremenu od strane Bugarskih pravosudnih organa i zaključiću na kraju dakle da pravično i fer suđenje ne može biti sprovedeno u Hrvatskoj, jer najveći broj svedoka Odbrane će upravo biti iz ove grupe koju ćemo mi kao branioci predložiti. I na kraju časni Sude, kao što sam napomenuo, ja bih predložio pošto imamo u dovoljnom broju primeraka za sve to, uvođenje dokaza broj 1, to jest član 21, stav 1, Zakona o primeni Statuta Međunarodnog krivičnog suda. Mislím da je u transkriptu koji sam pratio, imam jednu primedbu na transkript, kada sam govOrio upravo o ovom članu 21, rekao sam član 21, Zakona o primeni Statuta Međunarodnog krivičnog suda. U transkript je ušlo Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju. To je krucijalno važna stvar jer upravo se daje u analizu šta je problem tog Zakona. Zatim bih predložio Pretresnom veću da uvede kao dokaz broj 2, ja bih tako predložio, Zakonik o krivičnom postupku Republike Crne Gore. Pod 3, uvođenje dokaza broj 3. To je još član 220 ZKP

Republike Srbije i član 8, Zakona u uređenju sudova Republike Srbije. I na kraju ono šta je tražio predsednik ovog Pretresnog veća, to je "Izveštaj Fonda za humanitarno pravo" od 6. aprila 2005. godine. Hvala vam.

SUDIJA ORIE: Hvala, gospodine Boroviću. Samo jedno činjenično pitanje da bih ja sam sebi nešto pojasnio, da bih znao da li će biti pravna pitanja ili ne. Vi ste rekli da postoje potencijalni svedoci u Srbiji koji ne bi išli da svedoče u Hrvatsku i među njima ste spomenuli i one koji su optuženi u predmetu Ovčara u ovom trenutku. Ti optuženi, da li se oni trenutno nalaze u pritvoru?

AVOKAT BOROVIĆ: Svi optuženi naravno da se nalaze u pritvoru sem možda jednog ili dvojice koji zbog zdravstvenog stanja nisu u pritvoru, međutim oni kao optuženi pred Sudom u Beogradu neće, tako su se bar izjasnili, u predmetu za ratne zločine jer smo mi kao advokati bili posmatrači, pristati da se kao svedok pojave u predmetu koji bi bio pred Hrvatskim pravosuđem. Njihov razlog ne mogu sada da objasnim. Pretpostavljam da sem ovoga što im se stavlja na teret, možda postoje i tajne optužnice u Hrvatskom pravosuđu, to jest za neka druga krivična dela, gde su predviđena suđenja u odustvu, to jest da postoje postupci, tako da sam savršeno siguran. A ovo što sam na kraju pomenuo slučaj pukovnika Brankovića, to je taj slučaj da veliki broj vojnih lica nisu sigurni da li se nalaze na tajnim optužnicama Republike Hrvatske.

SUDIJA ORIE: Gospodine Lukiću, izvolite.

ADVOKAT LUKIĆ: Poštovano Pretresno veće, jedno tehničko pitanje. S obzirom na raspored koji smo dobili gde je predviđena pauza za 10.20, s obzirom takođe da smo malo kasnili sa početkom suđenja, moje izlaganje kako sam ja merio traje negde oko 15 minuta i lično bi mi značilo da završim to izlaganje, pa da onda bude pauza ako se Pretresno veće slaže da tim. Trudiću se da budem što ekspeditivniji.

SUDIJA ORIE: Ako završite za 15 minuta, izvolite.

ADVOKAT LUKIĆ: Poštovani Sude i svi učesnici u postupku, ja ću obraditi tri teme koje nisu bile predmet direktne i opširne analize u našim pismenim podnescima. Jedan pojam postao je suština selokupne rasprave oko eventualnog odstupanja Predmeta nacionalnom pravosuđu. Oko tog pojma se fokusira ceo član 11bis Pravilnika, oko tog pojma se ukrštaju sva koplja rasprave kako ovde na usmenom izlaganju tako i u pismenim podnescima. To je pojam fer, pravičnog suđenja. I vaša odluka časni Sude mora da bude, a ukoliko nađete da su ispunjeni uslovi za ustupanje Predmeta, da bude zasnovana na čvrstom uverenju da će okrivljeni imati fer suđenje. Mi se moramo osvrnuti na jedan aspekt fer suđenja koji proizilazi iz Statuta na prezupciju nevinosti i da postupak mora biti nezavisan i nepristrasan. Pravosuđe i u Srbiji i u Crnoj Gori kao i

u Hrvatskoj formalno čini nezavisni segment vlasti, potpuno odvojen od izvršne i zakonodavne vlasti. Možda se ovde prisutnim predstavnicima vlada kao izvršne vlasti neće dopasti naša opažanja, ali mi kao branioci postupamo pre svega u interesu naših klijenata, a da njima obezbedimo, u okviru naših ovlašćenja u postupku sve uslove da suđenje bude pravično. Jadan od najvažnijih ako ne i najvažniji princip pravičnog suđenja je pretpostavka nevinosti. Obaveza svih državnih organa je ne samo da se uzdrže od bilo kakvih izjava u pogledu ishoda suđenja već i da utiču na javnost da se ne ugrožava ovo fundamentalno pravo optuženog. U Opštem komentaru 13, paragraf 7 koji je usvojio Komitet za ljudska prava Ujedinjenih nacija (UNCHR, United Nations Commission on Human Rights,) 1997. godine kao uputstvo za tumačenje Međunarodnog pakta o političkim i građanskim pravima navodi se povodom prezumcije nevinosti: "Pretpostavka nevinosti podrazumeva pravo da se sa osumnjičenim postupa u skladu sa ovim principom. Stoga su svi predstavnici vlasti ... "

prevodioci: Molim da usporite gospodine Lukiću.

ADVOKAT LUKIĆ: "...dužni da se uzdrže od prejudiciranja ishoda suđenja." Okrivljeni i njihovi branioci imaju opravdan razlog za bojazan da bi eventualno suđenje u Hrvatskoj moglo da bude pod uticajem i direktnim interesom izvršne vlasti. Očigledno je da slučaj Ovčara koji se inače često naziva kao predmet "Vukovarska trojka" u Hrvatskoj političkoj javnosti ima značajnu težinu. Zvaničnici hrvatske vlasti su nakon pokretanja postupka o ustupanju Predmeta često davali izjave o značaju tog suđenja. To samo po sebi ne može biti nikakav razlog zabrinutosti Odbrane. Ali ako takve izjave u sebi sadrže određene kvalifikacije kojima vlasti pokazuju zainteresovanost ne samo da dobiju suđenje već i ishod suđenja onda ti stvara duboku zabrinutost Odbrane da li će suđenje biti nezavisno i nepristrasno. Mi smo nešto od toga pomenuli u našem odgovoru, prvom na zahtev o ustupanju u paragrafu 41, ali bih sada morao da budem malo specifičniji. Konkretno, ministar pravde Republike Hrvatske koja je inače i potpisala podnesak koji je pred vama, izjavila je povodom pokretanja ovog postupka za ustupanje, a to je objavljeno na državnoj televiziji Hrvatske 9. februara 2005. godine, citiram: "Budući da je riječ o najtežem zločinu koji je u Hrvatskoj ikada počinjen ... "

prevodioci: Molim vas da usporite gospodine Lukiću.

ADVOKAT LUKIĆ: "Mi ćemo dati ... "

SUDIJA ORIE: Zamolili su vas da usporite. Izvolite.

ADVOKAT LUKIĆ: Trudim se da ispoštujem obećanje. Ponoviću citat: "Budući da je riječ o najtežem zločinu koji je u Hrvatskoj ikada počinjen, mi ćemo dati svu potrebnu argumentaciju da bi Hrvatska dobila taj Predmet. U vestima iste državne televizije od

12. marta 2005. godine ista ministarka navodi, citiram: "Mislim da bi bilo jako dobro da Hrvatska dobije "Vukovarsku trojku" jer je tu, nakon Srebrenice, počinjen najveći genocid nakon Drugog svetskog rata". Potpredsednik Hrvatske Vlade gospođa Jadranka Kosor u izjavi listu "Vijesnik", 30. marta 2005. godine izjavljuje: "Osobno mislim da "Vukovarska trojka" treba odgovarati pred Međunarodnim kaznenim sudom, jer preuzimanjem tog suđenja u hrvatskom pravosuđu ništa ne bismo postigli". Zatim dodaje: "Uostalom, Međunarodni kazneni sud za to predviđa i najviše kazne". Konačno, pogledajmo za trenutak podnesak Vlade Republike Hrvatske koji se nalazi pred vama, zaključak 4, strana 6, to je poslednja rečenica podneska Hrvatske. Ja ću ga pročitati u zvaničnoj engleskoj verziji: "Posle ustupanja Predmet će biti prebačen nadležnom sudu za dalje postupanje i kažnjavanje. Drugim rečima Hrvatska Vlada svojim pismenim zahtevom u ovom Predmetu traži da preuzme ovaj postupak da bi ovde optuženima nadležni hrvatski sud sudio i konačno osudio. Eventualna oslobađajuća presuda se ne pominje ni rečju". U Predmetu Ademi/Norac o kojem takođe vi odlučujete časni Sude, podnesak Vlade Hrvatske nigde ne pominje reč "*sentencing*". Oni kažu: "Hrvatsko krivično pravo predstavlja odgovorajući normativni okvir za krivično gonjenje i suđenje". Tekst je u ime Hrvatske Vlade potpisala ministarka pravde čije sam ranije citate naveo. Možda neko ovakvim, pre svega političkim izjavam ne vidi razlog za zabrinutost u odnosu na pravosuđe i njegovu nezavisnost, ali po tim stavovima najviših pravnih predstavnika hrvatske vlasti ovde okrivljeni se *a pri Ori* smatraju lica koja su predviđena za osudu i za navise kazne. Kad se sve to dovede u kontekst da je Republika Hrvatska pred Međunarodnim sudom pravde ovde u Hagu, tužila Jugoslaviju odnosno sada Srbiju i Crnu Goru za genocid, onda se jasno vidi u čemu se ispoljava interes izvršne vlasti za ishod ovog postupka. U toj tužbi za genocid, događaj koji je predmet ove optužnice i ovog suđenja se posebno navodi kao jedna od radnji. U paragrafu 12, tužba Hrvatske od 2. jul 1999. godine. Ja je nisam spremio za uvođenje, ali ako je potrebno možemo u pauzi i to da obezbedimo.

SUDIJA ORIE: Ovo vam samo pokazuje koliko je vremena prevodiocima bilo potrebno da prevedu ono šta ste vi rekli. Kada vi spominjete Predmet koji je podnet pred Međunarodni, stalni Međunarodni krivični sud, da li ste zapravo mislili na Međunarodni sud pravde (ICJ, International Court of Justice). Jeste li na njega zapravo mislili? A ne na Međunarodni krivični sud?

ADVOKAT LUKIĆ: Sud za spor među državama.

SUDIJA ORIE: Izvolite.

ADVOKAT LUKIĆ: Da pređem na drugu temu. To je pitanje koje smo obradili u našem odgovoru od 1. marta i našam drugom podnesku od 28. aprila 2005. godine. Pitanje prava na izabranog branioca. Iz onog što su predstavnici zainteresovanih država napisali nedvosmisleno proizilazi da bi sada imenovani branioci u ovom Predmetu

mogli da nastave zastupanje neposredno jedino pred pravosuđem Srbije i Crne Gore. Ono što smo već ukazali u prvom podnesku potvrdila je i Vlada Republike Hrvatske u svom odgovoru u paragrafu 4, na strani 5. To je činjenica da pred hrvatskim sudovima mogu da neposredno postupaju u svojsvu branioca samo oni advokati koji su hrvatski državljani. Verovatno ne treba da vam posebno ističemo koliko je odnos poverenja i poverljivosti između branjenika i advokata fundamentalan za pripremu Odbrane, a to je *sine qua non* prava na izabranog branioca. Svi ovde postavljeni branioci su imenovani uz potrebne kvalifikacije i po izboru samih okrivljenih. Ne želeći da sebi pridajemo neki poseban značaj, moramo da istaknemo dve bitne činjenice. Da su svi branioci ovde spremni da s obzirom na vreme koje smo proveli na pripremi Odbrane do sada i trenutno stanje u Predmetu da suđenje počne odmah i druga, za nas bitna činjenica je da su sve Odbrane ostvarile veliki broj kontakata oko prikupljanja dokaza od kojih ne mali broj spada u osetljive izvore. To smo već detaljno naveli u našem podnesku u paragrafu 63. Naši klijenti su potpuno ubeđeni da odnos poverenja i poverljivosti na relaciji klijent branilac zbog specifičnosti ovog Predmeta sa advokatima iz Hrvatske ne može uopšte da se ostvari na nivou potrebnom za adekvatnu Odbranu. Ovo prizilazi iz višegodišnjeg odnosa javnog mnjenja u Hrvatskoj prema ovoj optužnici, prema ulozi JNA u Vukovarskim dešavanjima kao i u odnosu na same okrivljene, naša klijente. Takav odnos ne bi mogao da se uspostavi na nivou saradnje advokata preko ovlašćenih hrvatskih advokatskih kancelarija. Ovakvo zastupanje preko posrednika, a bez direktnog angažovanja u sudnici i neposrednog učeća u postupku značajno ograničava profesionalno postupanje i ugrožava najvažnije principe propisane u preambuli Kodeksa advokata koji postupaju pred ovim Tribunalom. Zaključak nam je da načelo izabranog branioca i adekvatene Odbrane kao jedan od bitnih segmenata fer suđenja u konkretnom slučaju, ako dođe do odstupanja, jedino može da se ostvari pred sudovima Srbije i Crne Gore. I još jedna tema na kojoj bih morao da ostanem, jer je smatram izuzetno značajnom, a i odnosni se na ulogu vas, časni Sude. Mi moramo da se dotaknemo problema vezanih za primenu odredbi iz Pravila 11bis(D)(iv) koje Tužilaštvu daje mogućnost da uputi posmatrača da posmatraju suđenje pred nacionalnim sudom. Kao i mogućnost da se poništi nalog za ustupanje i zatraži povraćaj predmeta koji je predviđen članom 11(F). O tome smo već nešto naveli u našem pimenom podnesku u paragrafu od 65 do 68, čak mogu da kažem da se u određenom stepanu tu i slažemo sa nekim rešenjima koje je ponudilo i Haško Tužilaštvo. Odbrana ipak smatra da je neophodno da ukaže Sudu koliko je ovaj problem značajan sa aspekta nezavisnog sudstva i obezbeđenja za fer suđenje. U jednoj od prethodnih rasprava za ustupanje, mislim da je to bilo u Predmetu Ademi/Norac čuo sam stav jednog od učesnika da je najveća garancija da će suđenje biti fer činjenica da u svakoj fazi postupka Tribunal može tražiti da se predmet vrati, a što bi tada moglo da ima dalekosežne posledice po postupak. Ovako shvatanje može da predstavlja samo jednu stranu medalje. Drugu stranu medalje predstavlja svest onih koji aktivno budu učestvovali u suđenju, a tu mislim na sudije i tužioce u ime te države, da njihovo postupanje nije u skladu sa zahtevima za fer suđenje nekog ko posmatra suđenje. Jedan

od najviših standarda da se obezbedi fer suđenje je nezavisno i nepristrasno suđenje. Moramo svi da budemo svesni činjenice da je odredba o praćenju suđenja pred nacionalnim sudom i mogućnost da se Predmet zatraži natrag u vaše ruke, veliki pritisak na nacionalni sud, bilo koji da je. Mi nemamo razloga da sumnjamo da je vaš cilj da u svakom slučaju doprinesete da se suđenje odvija bez bilo kakvih pritisaka. Zato smo u našem pismenom podnesku naveli da nas zabrinjava rešenje iz Pravila 11bis(F), da je samo Tužilaštvo ovlašćeno da inicira postupak za vraćanje predmeta u vašu nadležnost. Mandat Haškog Tužilaštva po Statutu je da goni. Tumačenjem ove odredbe proizilazi da se očekuje da suđenje može biti pristrasno i nekompetentno samo u kOrist optuženog, a ne na njegovu štetu. Šta ako bi se pokazalo da je suđenje pristrasno na štetu optuženog? Da li će tada Haško Tužilaštvo da traži predmet nazad? Mišljenja samo da jedino Sud u liku bilo Pretresnog veća bilo Veća za ustupanje je taj koji svojim autOritetom mora obezbediti da praćenje suđenja pred nacionalnim sudom bude objektivno i ne predstavlja ni u jednom trenutku bilo kakav pritisak na nezavisno sudstvo. Samo tada će biti ispunjeni standardi za fer suđenje. A samo u takvom suđenju će se doći do istine. I konačno, samo istinom doći ćemo do onog šta je jedan od mandata zbog koga ste i vi ovde i zbog koga je osnovan ovaj Tribunal. A to je ponovo uspostavljanje poverenja među jugoslovenskim narodima. Mi smo završili, spremni smo na vaša pitanja za eventualne dalje informacije.

SUDIJA ORIE: Hvala vam gospodine Lukiću. Sada ćemo da imamo pauzu od 30 minuta. Zastupnici gospodina Radića i gospodina Šljivančanina su pozvani da obaveste Pretresno veće ukoliko će se njihov stav u pogledu dobrovoljne predaje razlikovati od stava iznetog od strane gospodina Mrkšića. To ćemo da učinimo odmah posle pauze.

TUŽITELJKA SOMERS: Časni Sude, samo smo želeli da nešto iznesemo, a da ne prekidamo izlaganja. To je na stranici 16, u redu 7, mislim da je moj uvaženi kolega gospodin Borojević možda nesmotreno izneo nešto šta je bilo nesmotreno ili možda na osnovu spekulacija ili nekih saznanja, nešto šta se tiče popisa svedoka Tužilaštva. To je možda u vezi sa tim pojedincem koji je u nekim drugim postupcima bio na tom popisu, a ne bismo želeli da komentarišemo moguće liste svedoka koje još nisu javne.

SUDIJA ORIE: Razmotrićemo da li ćemo da izbrišemo taj deo.

TUŽITELJKA SOMERS: Svakako molim da se ne spominju popisi svedoka koji su poverljivi.

SUDIJA ORIE: Naravno, nema govora o tome, to ćemo svakako da učinimo.

TUŽITELJKA SOMERS: Mi ćemo svakako da tražimo još dodatne komentare pošto smo ovo saslušali.

SUDIJA ORIE: U redu, imaćemo sada pauzu do 11.10, a onda ćemo da pozovemo druge.

(pauza)

SUDIJA ORIE: Pre nego što dam priliku predstavnicima Srbije i Crne Gore i Hrvatske da uzmu reč, hteo bih da čujem stav branioca po pitanju dobrovoljne predaje. Jer Pretresno veće očekuje da će svakako biti jedan stav, možda neće biti jedan stav za svo troje. Izvolite, gospodine Boroviću.

ADVOKAT BOROVIĆ: Hvala, časni Sude. Miroslav Radić se dobrovoljno predao u postupku koji je bio jedini moguć po Zakonu o saradnji sa haškim Tribunalom, to jest predao se organima države Srbije, a ovi su po već ustaljenoj proceduri sprovedli njegov transfer prema Hagu. Da je Miroslav Radić želeo sam da dođe u haški Sud, desilo bi se da na granici bude uhapšen i time ne bi bio ispunjen uslov dobrovoljne predaje.

SUDIJA ORIE: Dakle, koliko zaključujem došao je svojevlasno, a to nije bio rezultat prisile Srbije i Crne Gore?

ADVOKAT BOROVIĆ: Tako je gospodine predsedniče, hvala.

SUDIJA ORIE: Gospodine Lukiću, kad je reč o gospodinu Šljivančaninu, možda je situacija drugačija.

ADVOKAT LUKIĆ: Časni Sude, pozicija Odbrane gospodina Šljivančanina da je on uhapšen, mi ne osporavamo tvrdnje Tužilaštva iz paragrafa 30 njihovog inicijalnog predloga za ustupanje, uslove i načine i činjenice pod kojima je on uhapšen mi ne bismo komentarisali već bismo to ostavili za Predmet dokazivanja pred Sudom, jer nam je to relevantno za našu odbranu.

SUDIJA ORIE: Da, svakako, to nije nešto šta treba da se razmatra u ovoj fazi. Gospodine Boroviću.

ADVOKAT BOROVIĆ: Časni Sude, ja sam čini mi se dužan odgovora haškom Tužilaštvu po pitanju svedoka koga sam pomenuo kao svedoka koji je ubijen, a tiče se svedoka hrvatske nacionalnosti koji je trebalo da svedoči u takozvanom Gospićkom predmetu. Pošto postoji loš prevod u ovim transkriptima koje sam ja pročitao, dakle nisam izneo ništa šta bi štetilo interesima haškog Tužilaštva, to jest samo sam izneo pretpostavku da je taj svedok mogao biti svedok pred haškim Sudom u predmetu takozvane "Gospićke grupe". Hvala.

SUDIJA ORIE: Koliko sam ja shvatio to je bila vaša pretpostavka. Ne znam da li je postojala potreba da do toga dođe, sumnjam. Gospodine Ljajiću, vama bih sada dao priliku da iznesete dalje argumente u ime Srbije i Crne Gore.

PREDSTAVNIK VLADE SCG LJAJIĆ: Gospodine predsedniče, poštovane sudije, dozvolite mi najpre da izrazim zadovoljstvo što danas mogu u ime moje države da učestvujem u ovoj raspravi koja je za nas od izuzetnog značaja, posebno imajući u vidu da Srbija i Crna Gora želi da u potpunosti izvrši svoje obaveze prema Tribunalu, sa stanovišta ostvarenja pravde, sa stanovišta individualizacije krivice, procesa suočavanja sa prošlošću i procesa pomirenja. Takođe želim da se zahvalim Tužilaštvu što prilikom podnošenja zahteva za ustupanje predmeta, ovog puta nije zaobišlo Srbiju i Crnu Goru. Članovi naše delegacije će u nastavku rasprave izložiti i upoznati Pretresno veće sa procesno pravnim i materijalnim uslovima za preuzimanje ovog Predmeta i odgovoriti na sva vaša pitanja tim povodom. Ja bih ukazao na nekoliko važnih napomena koje mogu biti od značaja za tok današnje rasprave. Gospodine predsedniče, jedan od osnovnih preduslova za uspešno ostvarenje izlazne strategije Tribunala predstavlja osposobljavanje nacionalnih pravosudnih sistema da pravično, nepristrasno i efikasno sude optuženima za ratne zločine. Ustupanje predmeta nije za nas samo način za rasterećenje Tribunala od velikog broja predmeta već to predstavlja i sredstvo da se nacionalna pravosuđa testiraju, ali istovremeno i ohrabre i osnaže da sami procesuiraju ratne zločine i ne samo one koji se vode ili bi se vodili pred Haškim tribunalom. Konačno, to je najbolji način da se javno mnjenje suoči sa zločinima koji su počinjeni i da to isto javno mnjenje u potpunosti prihvati odluke sudova donetih po tim suđenjima. Želim da istaknem da Srbija i Crna Gora je nedvosmisleno opredeljena da što veći broj predmeta po optužnicama protiv državljana Srbije i Crne Gore budu ustupljeni našim sudovima koji su pokazali volju i spremnost da krivično gone i sude optuženima za ratne zločine po najvišim međunarodnim standardima. Čvrsto sam uveren da *Predmet optuženih Mrkšića, Šljivančanina i Radića* treba ustupiti Srbiji i Crnoj Gori. U prilog tome govore mnogu razlozi, danas smo neke od njih čuli. Ja ću ukazati, prije svega na načelo celishodnosti i ekonomičnosti čitavog ovog postupka. Kao što je i ovde rečeno, pred Posebnim većem za ratne zločine okružnog suda u Beogradu, već se vodi postupak za zločin učinjen na Poljoprivrednom dobru "Ovčara", pokrenut u saradnji sa Tužilaštvom tribunala i spajanjem ova dva postupka mogle bi se ostvariti značajne uštede u vremenskim i dugim resursima bez ugrožavanja prava optuženih. Istovremeno, time bi bilo postignuto jedinstvo pravde s obzirom da bi se svim licima, na istom mestu, po istim kriterijumima i standardima sudilo i bilo omogućeno da se utvrdi potpuna istina o ovom tragičnom događaju. Moram takođe da ukažem ovom prilikom da bi ustupanje Predmeta drugom sudu, dugoj državi, imali značajne negativne posledice. Prije svega, time bi značajno rastao otpor u javnom mnjenju saradnji Srbije i Crne Gore sa haškim Tribunalom, a moramo priznati da je u proteklom periodu ostvaren značajan napredak i progres u saradnji Srbije i Crne Gore sa Tribunalom. Naravno, ja sam

potpuno svestan činjenice da saradnja sa Tribunalom ne može zavisiti od raspoloženja javnog mnjenja. Prije svega to je naša moralna, politička ...

SUDIJA ORIE: Gospodine Ljajiću, želeo bih da vas zamolim da malo usporite, jer je previdiocima teško da vas prate. Izvolite nastavite.

PREDSTAVNIK VLADE SCG LJAJIĆ: Ponoviću poslednju rečenicu koju sam rekao, da sam svestan činjenice da naša saradnja sa Tribunalom ne može zavisiti samo od raspoloženja javnog mnjenja ili nekih dugih okolnosti, ona je prije svega naša moralna, politička i pravna obaveza koju ćemo verujem u potpunosti izvršiti. Ipak, jedna od važnijih ako ne i najvažnija funkcija sudskog procesa je ostvarenje pravde. Pravda međutim može biti potpuno ostvarena samo ako je prihvaćena kao takva i u javnosti i zato verujem da će Tribunal, kao i sudovi u svim državama, o tome voditi posebno račune. Konačno, ovde smo sada čuli, dvojica od trojice optuženih su se dobrovoljno predali Tribunalu u Srbiji i Crnoj Gori. Prilikom predaje oni nisu imali u vidu mogućnost da budu ustupljeni, odnosno izručeni drugoj državi. Iz podnesaka i nastupa Odbrane, vidi se da se u ovom trenutku oni ne protive mogućnosti da Predmet bude ustupljen Srbiji i Crnoj Gori, ali da se protive mogućnosti ustupanja Predmeta Hrvatskoj. Uveren sam da bi ustupanje ovog Predmeta Srbiji i Crnoj Gori, u velikom meri omogućilo i dalo podstrek procesu suočavanja sa prošlošću i procesu pomirenje među svim narodima i državama u regionu. Nacionalni savet za saradnju sa Haškim tribunalom u saradnji sa OEBS-om (OSCE, Organization for Security and Cooperation in Europe) i Savetom Evrope (Council of the European Union), pokrenuo je projekat čiji je osnovni cilj da se javno mnjenje upozna sa posledicama ratova koji su vođeni na prostoru bivše Jugoslavije, da se javno mnjenje suoči sa posledicama i zločinima koji su učinjeni i da se time da podstrek ukupnom procesu pomirenja u regionu. Verujem da će ustupanje ovog Predmeta takođe tome dati svoj doprinos. Dozvolite mi gospodine predsedniče da gospodin Đerić, koji je član delegacije Srbije i Crne Gore, kratko iznese naše pravno stanovište u vezi sa nekim otvorenim pitanjima u ovom Predmetu.

SUDIJA ORIE: Hvala vam gospodine Ljajiću. Gospodine Đeriću, izvolite.

PREDSTAVNIK VLADE SCG ĐERIĆ: Hvala vam lepo. Časni Sude, uvek mi je čast da se ponovo pojavim pred Međunarodnim sudom i svestan sam da smo u vremenskom tesancu, pa ću biti kratak. Pozabaviću se sa tri pitanja koja po mišljenju Srbije i Crne Gore zahtevaju dodatno pojašnjenje. Prvo pitanje tiče se tumačenja Pravila 11bis. Jedno od najvažnijih pitanja koje stoji pred Pretresnim većem za ustupanje predmeta je na koji način tumačiti Pravilo 11bis kada se pojave dve ili više država koje su zainteresovane i voljne da sude u tom postupku. Pravilo 11bis(A) "predviđa da se predmet može ustupiti državi na čijem je području krivično delo počinjeno ili (ii), državi u kojoj je optuženi uhapšen, odnosno (iii), državi koja ima nadležnost, voljna je i sposobna da prihvati takav predmet". Prema stavu Tužilaštva te bi kriterijume trebalo rangirati po njihovoj

važnosti od najvažnijeg prema najmanje važnom. Međutim ništa u Pravilu 11bis ne ide u prilog takvom zaključku. Upravo suprotno, upotreba reči "ili" nakon svakog od kriterijuma koji su izneti u ovom Pravilu upućuje da su svi jednakog značaja. Prema stavu Hrvatske, ja sada citiram njihov podnesak od 27. aprila na stranici 5: "Međunarodno krivično pravo i običaji daju prednost opciji da se sudski postupci vode pred sudom na čijem je području krivično delo počinjeno". Međutim Hrvatska pri tom nije dala dokaze u prilog ovakvom zaključku. Na primer za dokaz iz međunarodnog običaja koji bi davao prednost postupka pred sudom na čijem je području delo počinjeno. Mi tvrdimo da takvo pravilo ne postoji. U međunarodnom pravu, na primer, bivši predsednik Antonio Cassese je u svom traktatu o međunarodnom krivičnom pravu nije izneo nikakvu hijerarhiju među osnovama za nadležnost u suđenju međunarodnim krivičnim delima. Citiram: "Tradicionalno države dovode pred sud navodne počiniocice međunarodnih krivičnih dela na osnovu jednog od tri načela: teritorijalnost, pasivno državljanstvo, dakle da je žrtva državljanin države koja krivično goni ili aktivno državljanstvo odnosno da je počinitelj državljanin države koja progoni". Dalje, dodaje on, nedavno se pojavio i princip univerzalnosti, to je u delu Cassesea "Međunarodno krivično pravo", stranica 277. Stoga mi tvrdimo da su tri kriterijuma izneta u Pravilu 11bis istog značaja. Ispunjenje bilo kog od ta kriterijuma predstavlja objektivan preduslov za drugi korak na osnovu Pravila 11bis. Drugi korak zahteva da Pretresno veće oceni da li će optuženi da dobije pravično suđenje, odnosno da neće biti izrečena i izvršena smrtna kazna. Mi tvrdimo da su to dva temeljna uslova kojima bi se Pretresno veće trebalo da vodi prilikom donošenja odluke o Pravilu 11bis. I kao što smo objasnili u našem pismenom podnesku, to su jedina dva izrekom izneta uslova u Pravilu 11bis nakon što uslov osnove nadležnosti biva ispunjen. Na osnovu toga samo ako Pretresno veće smatra da sve zainteresovane države na isti način ispunjavaju ova dva uslova, pravično suđenje i zabranu smrtne kazne, samo tada će ono uzeti u obzir i druga razmatranja kao što je načelo da se pravda treba da ostvari što bliže žrtvama, ekspeditivnost suđenja, raspoloživost dokaznih materijala i tako dalje. U ovom kontekstu, ova dva izričita uslova koja se iznose u Pravilu 11bis želimo da istaknemo da su iznete određene rezerve u odnosu na to da li bi optuženi u ovom Predmetu zaista i dobili pravično suđenje u Hrvatskoj. Naime, rezerve se zasnivaju na izveštajima koje je sastavila misija OSCE-a u Hrvatskoj. Tvrdimo da bi Pretresno veće trebalo da prida veliku važnost analizi tih izveštaja s obzirom da se oni neposredno tiču uslova iz Pravila 11bis, a to je da bi optuženima trebalo da bude omogućeno pravično suđenje. Osim toga, te izveštaje je sastavilo jedno nepristrasno međunarodno telo, posmatračko telo šta je činjenica u prilog njihovom kredibilitetu. U tom smislu želeli bismo da skrenemo pažnju Pretresnog veća na ono šta je nedavno istakao ambasador Peter Semneby koji je vođa mislije OSCE-a u Hrvatskoj i to pred stalnim Savetom OSCE-a 10. marta 2005. godine. To je izlaganje bilo izneto nakon izlaganja Tužilaštva od 8. februara 2005. godine koje sadrži i neke druge izjave OSCE-a u svom aneksu 3. Ja imam primerak te izjave ambasadora Semnebyja i za Pretresno veće i za stranke u postupku. U tom svom izlaganju ambasador Semneby je rekao da je na suđenjima pred

nižim sudovima u Hrvatskoj postojala nacionalna pristrasnost i donet je zaključak da postoji verovatnoća da će Mislija i dalje prati pitanja vezana za ratne zločine i citiram: "Sve dok postoje značajni problemi vezani uz pristrasnost prema srpskim optuženicima na nižim sudovima i suprotno tome, popustljivost prema hrvatskim optuženicima". Časni Sude, uz vaše dopuštenje, sada ću preći na drugo pitanje. Optuženi su državljani Srbije i Crne Gore odnosno Savezne Republike Jugoslavije. U vreme njihovog prebacivanja pred Sud odnosno u vreme njihove predaje, prema Ustavu je bilo zabranjeno izručivanje jugoslovenskih državljana. Bilo je moguće izručivati, prebacivati jugoslovenske državljane na sudski postupak samo pred Međunarodni sud. Ako bi privođenje optuženih pred Međunarodni sud predstavljalo tek jedan korak prema njihovom privođenju nekoj trećoj državi, to bi onda predstavljalo izručenje. *Ex post facto*, to bi Vladu Srbije i Crne Gore stavilo u veoma neugodan položaj i time bi se izneverilo poverenje. Vlada je postupala na osnovu člana 29 Statuta. Član 29 predstavlja izuzetak od opšteg pravila, po kome su države prve pozvane da krivično gone osobe u svojoj nadležnosti koje su optužene za činjenje međunarodnih krivičnih dela. Taj izuzetak bi trebalo tumačiti usko, a nikako na način da bi ona mogla da obuhvata i oblast Međunarodnog suda da učini ono šta bi, na kraju krajeva predstavljalo izručenje u dva koraka. Država koje je prebacila optuženog ili je onemogućila njegovu predaju, treba da ima prednost za krivično gonjenje ako je ona voljna i ako je u mogućnosti da učini i ispunjava uslove iz Pravila 11bis. Ovde je bitno naglasiti i odredbe Evropske konvencije o izručenju (European Convention on Extradition) Hrvatska kao i Srbija i Crna Gora, kao i sve druge države sa teritorije bivše Jugoslavije stranke su te Konvencije. Član 6 Konvencije prepoznaje i priznaje pravo država da odbiju izručenje svojih državljana. To pokazuje da se član 29 Statuta Međunarodnog suda za bivšu Jugoslaviju treba usko tumačiti. U svim drugim situacijama koje nisu obuhvaćene članom 29, države mogu odbiti da izruče svoje državljane na sudski postupak u nekoj drugoj zemlji. Dalje, i Hrvatska i Srbija su dale izjave kojima su iskazali svoje pravo da odbiju izručenje svojih državljana. Ni jedna od njih nije prigovorila na izjavu one druge. Mi tvrdimo da je na ovaj način uspostavljena uzajamna obaveza između Hrvatske i Srbije i Crne Gore da ne zatraži izručenje one druge zemlje u slučajevima kada se država čiji je državljanin, protivi takvom zahtevu. Ja ću da podsetim da su optuženi u ovom Predmetu državljani Srbije i Crne Gore. I najzad, pozvaću se na član 15 Evropske konvencije o izručenju koja dopušta izručenje trećoj državi samo uz saglasnost zemlje koja je prvobitno izručila dotičnu osobu. I ovo je takođe dokaz koji upućuje na čvrst stav država Hrvatske, Srbije i Crne Gore i država sa područja bivše Jugoslavije da ponovo izručenje nije dozvoljeno bez saglasnosti zemlje koja je prvobitno izvršila izručenje. Mi tvrdimo da bi Pretresno veće ovu i ovakvu praksu *in opinio juris*, trebalo da uzme u obzir prilikom razmatranja zahteva Hrvatske u ovom Predmetu. I najzad, časni Sude, želeo bih da zaključim isticanjem našeg aneksa 3, našeg pismenog podneska od 21. aprila koji sadrži sve relevantne odredbe vezane za zaštitu svedoka i po našem mišljenju on predstavlja jedan opsežniji pogled na ovo pitanje od onog koji je iznela Odbrana i Tužilaštvo u svojim pismenim podnesacima.

Ovim zaključujem svoje izlaganje časni Sude i mi smo na raspolaganju za dalja pitanja. Hvala.

SUDIJA ORIE: Hvala vam lepo gospodine Đeriću. Sada želim da dam mogućnost vama gospodine Horvatiću da iznesete dodatne argumente i ime Hrvatske.

PREDSTAVNIK VLADE HRVATSKE HORVATIĆ: Stari profesori obično zaboravljaju takve stvari, ali nadam se da neću zaboraviti glavni deo svog izlaganja. Velika mi je čast da se po drugi put pojavim u ovoj prostoriji sa gotovo istim kolegama i naravno pred istim Pretresnim većem. Po prijemu poziva na ovu raspravu i pošto smo pažljivo izneli naš stav u pismenom obliku i zbog toga što je većina učesnika na ovoj raspravi govorila taj jezik, ja ću nastaviti na hrvatskom. Poziva se Vlada Republike Hrvatske da prisustvuje ovoj raspravi i ako želi da usmeno iznesu dodatne argumente iz podneska kojeg smo datirali sa 27. aprilom ove godine. Ja sam doista imao namjeru pojasniti neke detalje, ali tijekom ove rasprave upućuje me na zaključak da će biti mnogo korisnije i za odluku Pretresnog veća prihvatljivije ako se osvrnem izravno na ono što je ovdje bilo izgovoreno, a odnosi se i na stajališta Vlade Republike Hrvatske. Moj temeljni pristup je, a čini mi se da je isparavan, orijentacija na pravna pitanja u ovom slučaju uz koliko je moguće, potpuno isključenje nekih drugih pitanja koja nisu prvenstveno pravna, ali mogu pod određenim uvjetima, ako i kada utjecati na odluku koja je prvenstveno pravna. Počecu sa pravnim pitanjima na koja se Tužiteljstvo koncentriralo i ono doista ima dobar osjećaj za to što su glavna pitanja. Tužiteljstvo je prvo reklo: "Mi želimo biti sigurni da će stavovi Tužiteljstva u pravosuđu kojem će biti povjereno suđenje biti uzeto u obzir". To se odnosilo prije svaga na primedbu da za razliku od predmeta koji se vodi u Beogradu, zapovjedna odgovornost gdje nije uključena i koji će se zakoni primjenjivati, da ne idem dalje, je jedno od najvažnijih pitanja. Naime, da li će sudovi kojima će slučaj biti povjeren, "case", primjeniti ono pravo koje bi bilo primjeneno i na ovom časnom Sudu. Drugo pitanje koje postavlja Tužilaštvo je sposobnost države, bolje bih rekao sudova kojima se referira slučaj da vodi ovaj postupak. Treće, kakva je suradnja između Republike Hrvatske i Republike Srbije i Crne Gore, tih dviju država u kaznenim predmetima i kako će se ta suradnja očitovati ili mogla bi se očitovati i na konkretni Predmet koji je predmet ove rasprave. I četvrto pitanje koje je bilo spomenuto, svedoci u Beogradu, koliko ih je bilo i nesuglasnosti u broju svedočenja u beogradskom predmetu sedamnestorice optuženih. Što se tiče prvog pitanja, mi smo u *Slučaju Ademi-Norac* na raspravi koja je bila vođena ovde 17. drugog ove godine, u cijelosti, i to je dostupno Sudu iz tog materijala, nastojali odgovoriti na pravna pitanja u vezi sa primenama zakona i u vezi sa zapovjednom odgovornošću, a osobito o relaciji zapovedne odgovornosti kao temelja za odgovornost u konkretnim slučajevima za vrijeme na koje se odnosi i ovaj Slučaj i *Slučaj Ademi-Norac* i na izravnu primjenu međunarodnog prava u tim slučajevima. Ja se pozivam na to, a to je Sudu dostupno, da to ne ponavljam. To je pravo koje bi silom zakona i međunarodnog izvora prava koji je dio hrvatskog pravnog sustava Sud dužan

primenjivati u ovom slučaju. Što se tiče sposobnosti za suđenje, moram reći iskreno da od javnoga mnjenja i od izveštaja nevladinih organizacija, do nekih pojedinačnih slučajeva koji su se komentirali dok su još bili u prvostupanjskom postupku i nepravomoćnih presuda, stramputice o tome da li je nako pravosuđe sposobno ili ne, čini mi se da je iza nas i tu ću se služiti usporedbom koja možda nije dopuštena, ali da je situacija i u Srbiji i Crnoj Gori i u Hrvatskoj danas različita nego što je bila prije izvesnog vremena ili prije možda jednog decenija. Što se tiče svedoka koji su svedočili u Beogradu u slučaju sedamnestorice i njihovg broja i nesporazuma o tome, ja se u to neću upuštati, jer je to kompleksno pitanje na koje ću se osvnuti kad govorim o tome da li svjedoci iz jedne države se usuđuju doći u drugu državu, da li svjedoci i žrtve i njihova rodbina žele ili ne žele svjedočiti, mogu ili ne mogu svjedočiti. Obrana je u svom stajalištu prvo i drugo optuženog Mrkšića i Radića izričito i na posebno pitanje sudije Oriea odgovorila da se radilo o dobrovoljnoj predaji i Rule 11bis koji govori o mogućnosti slučaja koji se može referirati autoritetima države govori u drugom slučaju "*wish accused was...*" u kom je optuženi bio uhapšen. Brilljantno tumačenje dva odvjetnika, odnosno u dva slučaja koje sam ovde čuo, pa i od predstavnika Republike Srbije i Crne Gore o odnosnu predaje, ekstradicije, reekstradicije, mogu biti vrlo zanimljiva za pravnu literaturu, ali za ovaj slučaj se imaju primjeniti samo pravila koja u Rule 11bis i to, po stajalištu Vlade Republike Hrvatske nije u korelaciji sa ekstradicijom i reekstradicijom o kojoj se govorilo ovde, pa čak i prema dokumentima Vijeće Evrope. Što se tiče u dva ili tri argumenta ponavljanog odnosa tri mogućnosti, sada ću preći na engleski, "na čijoj teritoriji je počinjen zločin ili na čijoj teritoriji je uhapšen optuženi ili u zemlji koja ima nadležnost, koja je spremna i sposobna da prihvati takav predmet". Po našem mišljenju potpuna jednakost ova tri slučaja, i mislim da je promaklo predstavniku Republike Srbije i Crne Gore kada je rekao uvaženi ministar kojega osobito cijenim da kad bi se ustupilo drugoj državi, a ne Srbiji i Crnoj Gori, to nije ta druga država ili treća država bolje rečeno, pod "*having jurisdiction being willing and adequately prepared*" nego to je jedna od dviju solucija u kojoj po principima međunarodnog prava, po principima tradicionalnoga prava, apsolutni prioritet ima država, "*criminal justice system*" u kojem je zločin počinjen. To može biti rasprava da li je 11bis ili ne stavio na podjednaku razinu ili ne, ali ako se traži da Hrvatska dokaže svoje tvrdnje iz podneska da to ima prioritet, onda možemo uputiti i na Statut haškog Suda i na ostale svima dostupne izvore i to je notorna činjenica koju ne treba dokazivati ni u teoriji, ni u suvremenom zakonodavstvu jer uostalom, bivše jugoslovensko Kazneno pravo kojem smo mi bili takođe podvrgnuti, tada do 1990. godine i novo jugoslovensko pravo iz 1993. godine i novo Kazneno pravo Srbije i Crne Gore i novo hrvatsko pravo, teritorijalni princip stavlja na prvo mjesto, a ostali su, kao što se to u teoriji jasno kaže, supsidijarni principi ili načela nadležnosti i primjene prava. Ja se neću osvrtnati na one slučajeve koji su izneseni u obrani, koji se pokušavaju dovoditi u vezu sa povjerenjem u hrvatsko pravosuđe. O tome da li je neki od svedoka ubijen ili je umro prorodnom smrću, mogla bi se voditi posebna rasprava. Taj argument ne smatram potrebnim pobijati zato jer i nije argument koji bi išao u prilog tvrdnji da

hrvatsko pravosuđe nije sposobno za suditi. Što se tiče jednog od dosta važnih segmenata u sposobnosti pravosuđa, a to je zaštita svedoka, moram reći da je meni u odnosu na dosta nejasnu situaciju koja je bila obrazložena u obrani komparacijama i međusobnim odnosom zakona Republike Crne Gore i zakona Republike Srbije u kome se u jednoj od tih država osigurava zaštita svedoka, a u drugom zakonu se osigurava međunarodna pomoć odnosno pomoć između tih dviju država, čini mi se da je to situacija koja komplicira jasnoću i transparentnost situacije zakonskih sadržaja koji će biti relevantni za ovo suđenje ili bilo koje suđenje koje bi se ustupilo Republici Srbiji i Crnoj Gori, jer čini mi se da koherentnost Kaznenog prava i ostalih sadržaja pravnog sustava te države nisu u toj mjeri garancija kao što je to koherentnost pravnog sustava Republike Hrvatske. Čini mi se da u toj situaciji rasprave o argumentima koji su se pokušali suprotstaviti argumentima o podobnosti hrvatskog pravosuđa je na istoj razini čini mi se pretpostavki o tome šta bi se dogodilo kad bi se dogodilo, izjava Obrane da se optuženi iz beogradskog slučaja, pred beogradskim Sudom, govoreći skraćeno, prema saznanjima Obrane neće pojaviti kao svedoci i onda se pri tom kaže u Hrvatskoj, a i zato što sumnaju da postoje neke tajne optužnice u Hrvatskoj. Ta pretpostavka je jednako nepravne naravi kao što je i pretpostavka da će se u Hrvatskoj suditi po izjavama izvršne vlasti nepristrasno. U Hrvatskom Ustavu postoji trodioba vlasti na izvršnu, zakonodavnu i sudbenu. O utjecaju izvršne vlasti na sudbenu prema nekim usputnim ili slučajnim informacijama se uvijek može imati ovo ili ono mišljenje. Ne samo u Srbiji i Crnoj Gori, u Hrvatskoj, nego u Francuskoj, u Sjedinjenim Američkim Državama, u svim državama ovog svijeta, pa kad predsjednik jedne velike države, savezne, izjavljuje povodom jednog slučaja: "Mi ćemo to oštro osuditi", a radilo se o jednom vojnom kaznenom djelu, onda nikome ne pada na pamet da u toj državi sud neće biti nezavisan kad sudi u tom slučaju. To si izjave... pa tako je moram reći da izjave ministricе pravosuđa koje su citirane na "Hrvatskoj televiziji" o potpredsjednici Vlade Jadranke Kosor, treba shvatiti kao moguću želju koja se može interpretirati na način da je hrvatskom pravosuđu stalo da se primjeni teritorijalni princip, u hrvatskoj vlasti je stalo da se primeni teritorijalni princip u hrvatskom pravosuđu, a da će sudovi imati onu kompetenciju koju imaju po Ustavu, pa kada bi slučajno ministrica pravosuđa ili potpredsjednica Vlade doista, u toku suđenja ili ovu svoju izjavu se moglo smatrati utjecajem na sud, ona bi kazneno odgovarala i državni odvjetnik bi morao podnijeti protiv nje optužnicu zbog nedozvoljenog utjecaja, jer takvo kazneno djelo postoji. Takva interpretacija odnosi se i na interpretaciju koja pravno zvuči dosta spretno, moram priznat, ta razliku između "*trial*" i "*sentence*". U podnesku Ademi-Norac je rečeno da će se provesti procedura i suđenje, a u podnesku u ovom Predmetu je apostrofirano da je Hrvatska država rekla, prelazim na engleski, "posle ustupanja Predmet će biti prosleđen nadležnom sudu na dalje postupanje i izricanje kazne". Znanje engleskog jezika će dozvoliti da onaj ko je to pisao, a nisam ja da iskreno kažem, je pod "*sentence*" mislio i presuditi, oslobađajuće ili osuđujuću presudu. *Sentence* je presuda osuđujuća ili oslobađajuća. Ako bi i kada bi ovaj časni Sud odlučio povjeriti "*case*" hrvatskom pravosuđu na temelju pravnih razloga interpretacije 11bis i

kompetencije hrvatskog pravosuđa onda vas u ovoj fazi moje izjave uvjeravam, i ne samo Sud nego i predstavnike država Srbije i Crne Gore i Obranu da će suradnja između tih dviju država u tom Predmetu, na temelju Konvencije Vjeća Evrope i na temelju onoga što nam nalaže savjest da se prijavljujemo za prihvaćanje tog slučaja, nego iz činjenice naše suradnje u drugim predmetima koji su demonstrirani kada su dva ministra paravosuđa pre kratkog vremena video linkom, između Županijskog suda u Zagrebu i Okružnog suda u Beogradu imali neposrednu komunikaciju. To bi naravno govorilo i u prilog da bi takva suradnja bila i kad bi se povjerio Srbiji i Bosni i Hercegovini slučaj, u to nema sumnje, kad ne bi postojali oni drugi razlozi o kojima sam govorio. Na kraju ovog djela izlaganja sa uobičajenom spremnošću odgovarati na pitanja, moram reći i da se tvrdnje o mogućnosti, povjerenju izabranim braniteljima zbog toga što se u Hrvatskoj kao i u drugim državama ne mogu pojavljivati kao branitelji strani državljani u nebrojeno slučajeva dokazalo i u praksi ostvarilo da je izabrani branitelj bio odvjetnik Republike Hrvatske, a da je u svom timu mogao imati, i to prisutne u sudnici, osobe koje su i odvjetnici u drugim državama i koji imaju samo ograničenje da se ne mogu izravno obraćati Sudu, ali mogu naravno svim svojim podnescima potpomagati Obranu i tako bi postupio svaki odvjetnik u Hrvatskoj kao što postupaju odvjetnici u Srbiji i Crnoj Gori kada preuzimaju obranu hrvatskog državljanina, a pomažu im hrvatski odvjetnici. To je uobičajena stvar i ona je reklo bi se, profesionalno nedvojbeno. Ono što u ovom slučaju unosi nemir i nepoverenje, to su časni Sude, oni politički momenti o kojima treba voditi računa. Ali u kojoj mjeri se ti politički momenti mogu suprostavljati ili utjecati na pravne momente, to ćete sa svojim mudrošću vi ocijeniti. Hvala.

SUDIJA ORIE: Hvala gospodine Horvatiću. Pretresno veće visoko ceni to što su se predstavnici Srbije i Crne Gore i Hrvatske usredsredili na najvažnija pitanja, i jedni i drugu su potrošili 25 minuta, iako je bilo predviđeno 30 minuta. Jedno faktičko pitanje za vas gospodine Horvatiću. Da li možete da nam kažete nešto više o planovima koje je spomenuo jedan od branilaca o tome da se "Vukovarskoj trojci" sudi pred lokalnim sudom?

PREDSTAVNIK VLADE HRVATSKE HORVATIĆ: Da, ovde ima puno pitanja i ja ću to prepustiti vama da vi postavljate pitanja i da mi odgovaramo. U Hrvatskoj postoji jako puno optužnica iz 1991. godine, iz 1992. godine i tako dalje i puno suđenja u odsustvu. Koliko je meni poznato, postoji jedna optužnica protiv ova tri gospodina koji ovde sede. Ali bilo kako bilo, bilo koja komunikacija između javnog tužioca i Vukovara i predsednika Suda u Vukovaru, ja nemam nikakvih dokaza da je bilo nekih kontakata ili komunikacije između njih, ali recimo da kažemo da jeste nešto bilo pre dve ili tri nedelje, ako jeste, onda je to bilo nezavnično. I zvanična je izjava samo državnog tužioca da ukoliko, čak i ako postoje dokazi, ukoliko bude pokrenut postupak, prekinuće se istog onog trenutak kada tužilac iz Haga zatraži dokumentaciju ili dokaze. Dakle, ne vodi se nikakav postupak, nikakvi zvanični koraci se nisu preduzeli. I ja

nisam sasvim siguran, ali postoji mogućnost da jedan od mogućih svedoka je osoba koja je osuđena u odsustvu. Dakle, postoji ta mogućnost. U tom slučaju, ako to tako stavrno bude, mi ćemo morati da se priklonimo normama međunarodnog prava i ukoliko takav svedok dođe u Hrvatsku ili ukoliko bude svedočio putem video veze ...

SUDIJA ORIE: Ne, ne, ne, ja sam vas samo pitao za ovu trojicu optuženih koji su prisutni ovde, gospoda Mrkšić, Radić i Šljivančanin.

SUDIJA PARKER: Ja bih postavio još jedno pitanje.

SUDIJA ORIE: Gospodine Đeriću, ja ću vam dati priliku da se obratite Pretresnom veću, ali prvo sudija Parker želi da postavi jedno pitanje.

SUDIJA PARKER: Gospodine Horvatiću, pitao bih vas sledeće. Koji sud u Hrvatskoj bi sudio u ovom Predmetu ukoliko se ova optužnica ustupi Hrvatskoj? Da li se tu radi o isključivoj nadležnosti ili je moguće da ovaj Predmet bude prosleđen recimo Sudu u Vukovaru. Molim vas da to pojasnite.

PREDSTAVNIK VLADE HRVATSKE HORVATIĆ: Pa pojašnjenje je sledeće. Bilo je nekih mišljenja iznetih u javnosti da ukoliko se Predmet ustupi Hrvatskoj da bi nadležni sud bio u Vukovaru. Ali to nije tačno. Jedini sud koji je nadležan u ovom slučaju je Sud u Zagrebu. Mi imamo četiri suda. U Zagrebu, Rijeci, Osijeku i u Splitu. Ovaj Predmet će ići u Zagreb. To je po odluci Ministarstva pravosuđa u skladu sa mišljenjem predsednika Vrhovnog suda. Nema nikave mogućnosti da ovaj Predmet ode u Vukovar zbog pozitivnog zakonodavstva.

SUDIJA PARKER: Hvala lepo na tome i ja se izvinjavam što sam prekinuo sledećeg izlagača.

SUDIJA ORIE: Gospodine Đeriću, pre nego što vama damo priliku da nam se obratite ili izgleda da želite da nam se obratite, prvo bih se obratio braniocima. Gospodin Horvatić je upravo sada spomenuo materijal koji je dostavila Hrvatska Vlada u *Predmetu Ademi-Norac*. Ja pretpostavljam da je vama braniocima jasno da šta god da je bilo izneto opšteg karaktera, a odnosilo se na zakonodavstvo, nadležnosti organa pravnog sistema u Hrvatskoj je nešto šta će ovo Pretresno veće svakako da uzme u obzir i vi ste sa tim upoznati i imali ste priliku da pregledate taj materijal. Pošto ne vidim da se vi ovome protivite onda pretpostavljam da su ove moje pretpostavke tačne. Gospodine Đeriću, izvolite.

PREDSTAVNIK VLADE SCG ĐERIĆ: Hvala lepo. Možda ja sada skačem pred rudu u odnosu na vaša pitanja ali mislim da je naša uloga ovde da budemo od pomoći Pretresnom veću. Prema tome hteo bih sada da ukratko iznesem nekoliko stvari za koje

mislim da će biti od koristi. Ovo nije nikakva utakmica, nikakvo takmičenje. Mi smo ovde da vama pomognemo u odlučivanju i sada ću samo reći par stvari o komandnoj odgovornosti. O tome se diskutovalo u Predmetu Norac, a u Predmet Mejakić, gde je takođe bila zastupljena Srbija i Crna Gora to se takođe spominjalo. Ja sam pregledao transkript i ustanovio da se to nije baš detaljno diskutovalo ali da bismo sada bili što efikasniji, u ovom postupku ja bih rekao da analiza *amicus curiae* u *Predmetu Norac*, a to je bila analiza profesora

Damaška i Krapca, apsolutno je prikladna i važila bi i pred sudovima Srbije i Crne Gore u odnosu na ovaj trenutni Predmet. U suštini i Hrvatska i Srbija i Crna Gora će primeniti iste odredbe, a to je zakon bivše SFRJ koji je onda bio usvojen kao zakon u Hrvatskoj, negde sredinom 1991. godine. Kod nas je on zadržan pod istim imenom kao naš Krivični zakon. U našj zemlji su bile unete neke izmene koje su se ticale kazni. 1993. godine maksimalna kazna je bila 20 godina ali inače, koncepti, odredbe, analize koje su izneli profesori Damaška i Krapac i naročito ona korisna objašnjenja koja je dao profesor Krapac su u potpunosti primenljiva i u ovom slučaju. Naravno uko vi želite da saznate još nešto od detalja koji se tiču komandne odgovornosti mi vam stojimo na raspolaganju ali želim da kažem da bismo uštedeli na vremenu da mi smatramo da se ista analiza primenjuje i u ovom slučaju.

SUDIJA ORIE: Da, meni je jasno da vi tvrdite da je pravna osnova ista zato što imate isti zakon koji se nekad primenjivao ali u slučaju da ima sudske prakse koja se razvijala posle raspada Jugoslavije onda bi Pretresno veće želeo da se upozna sa tim. Ali ukoliko nema bitnih odluka u sudskoj praksi, mi naravno prihvatamo da ova analiza važi i za Hrvatski i za Srbiju i Crnu Goru.

PREDSTAVNIK VLADE SCG ĐERIĆ: Bojim se da ja nisam upoznat ni sa kojim predmetima koji bi bili relevantni za pitanje odgovornosti pretpostavljenih odnosno konceptima koji su sa tim povezani, konceptima iz međunarodnog prava. Ja mogu samo da kažem da u odnosu na predmet "Ovčara" koji se vodi pred Beogradskim sudom, tamo imamo suđenje izvršiocima, samim počiniocima, direktnim počiniocima krivičnih dela i mislim da se na njih taj koncept odgovornosti pretpostavljenih uopšte ne odnosi. Tačno je, kao što je rekao moj uvaženi kolega iz Hrvatske da se pred tim relevantnim Sudom ne razmatra pitanje odgovornosti pretpostavljenih, no ako bih mogao da kažem još nešto o 11bis ...

SUDIJA ORIE: U redu, ali ima mnogo pitanja i za braniocce.

PREDSTAVNIK VLADE SCG ĐERIĆ: Pre svega bih rekao da smo kolege i ja pogledali Statut ovog Suda i nismo našli ni jednu odredbu koja bi se ticala Pravila 11bis odnosno koja je to međunarodna osnova za nadležnost u slučaju međunarodnih krivičnih dela. Ne postoji neki princip teritorijalnosti u Statutu ovog Suda sem da naravno, Sud mora imati mesnu nadležnost u smislu nadležnosti za područje bivše

Jugoslavije. To je jedina stvar. Moje kolege su rekly da je to pitanje mesne nadležnosti odnosno mesto gde je zločin počinjen, da je to glavni kriterijum po tradiciji. Nešto što se koristilo kao primarni izvor i glavni kriterijum za određivanje nadležnosti. Ali ja tvrdim da to jeste zaista tako, ali kada je reč o domaćim pravnim sistemima. Tačno je da je mesto gde je to delo počinjeno, primarni zvor nadležnosti. Kao što sam ja međutim pokazao citirajući profesora Cassesea u međunarodnom pravu takva hijerarhija ne postoji. Ja ne znam da u međunarodnoj praksi postoji hijerarhija između mesne nadležnosti i drugih oblika nadležnosti. I na kraju, kada je reč o samim formulacijama Pravila 11bis, ne vidim da postoji neka razlika između ta tri kriterijuma. Kada se govori o tome da i politički aspekt treba uzeti u obzir pri razmatranju pitanja ustupanja ovog Predmeta ja se potpuno slažem s tim i slažem se da se mi pre svega bavimo pravnim pitanjima. Međutim, da bi se u ovom postupku uzeo u obzir uslov pravičnog suđenja moramo imati u vidu i one činjenice koje bi mogle biti i političke, a jedna od tih je i opasnost po svedoke. Druge činjenice su da po našim saznanjima ima više od 1.000, 2.000 tajnih optuženica u Hrvatskoj koje nisu objavljene, a one su podignute protiv osoba srpskog porekla, a većina njih se nalaze na području Srbije. Neki od njih bi mogli biti i svedoci u ovom Predmetu. I na kraju, ako bih još jednu rečenicu mogao da kažem po pitanju hapšenja i dobrovoljne predaje. Mislim da je ovo važno za Pretresno veće. Mi tvrdimo da 11bis ne pravi razliku između univerzalne nadležnosti, mesne nadležnosti i mesta gde je optuženi uhapšen. To je prvo što sam želeo da kažem. Drugo je sledeće. Ako pratite izričitu formulaciju 11bis to bi se zaista moglo da kaže, odnosno da optuženog koji je uhapšen treba vratiti da mi se sudi, da može biti vraćen da mu se sudi u zemlji gde je uhapšen, ali to bi onu osobu koja je uhapšena i koja ustvari nije poštovala ovaj Sud, da bi na kraju sama ta osoba morala biti izložena suđenju. Dakle, to bi ustvari onu osobu koja je uhapšena stavilo u bolji položaj od osobe koja se dobrovoljno predala Sudu. Mislim da to ne bi bilo ispravno naročito ako se uzme u obzir pitanje saradnje i ne samo to nego i princip da se u jednoj situaciji pokazuje poštovanje prema Sudu, u drugom ne. Time bih zaključio.

SUDIJA ORIE: Imam jedno pitanje koje se neposredno tiče vaše poslednje opaske, a to je sledeće. Ako bi se francuski državljani dobrovoljno predao španskom sudu, jer je pred njim optužen umesto da čeka da ge tamo izruče, da li bi ta osoba koja se dobrovoljno predala takođe bila u nepovoljnom položaju? Nije li ustvari tačno da u svakom slučaju kada se osoba dobrovoljno preda nekom stranom sudu i ne čeka izručenje, da je to zaista slučaj.

PREDSTAVNIK VLADE SCG ĐERIĆ: Moj odgovor će biti kratak. Moramo uzeti u obzir treći državu, francuski državljani.

SUDIJA ORIE: Da, ali ja sada govorim o ponovnom izručenju od strane Španije u odnosu na primer na Italiju. Nije li tačno da je osoba koja se dobrovoljno predala Španiji, taj francuski državljani, da bi on mogo da bude izručen Italiji za razliku od

osobe koja se nije dobrovoljno predala Španiji već je izručena i time je onda zaštićena odredbom o posebnosti zbog izručenja, nije li to uopšte uzev takva situacija?

PREDSTAVNIK VLADE SCG ĐERIĆ: Pa ja ne mogu da se složim da jeste, odnosno mogao bih da kažem da to jeste tako, ali u situaciji kada imamo saradnju sa sudom, to situaciju čini specifičnom u smislu da imate pritisak da se predate odnosno pritisak na državu da uhapsi određenu osobu. Drugo pitanje je to što je član 29. izuzetak, a član 29. govori o izručenju i time predstavlja izuzetak od uobičajene situacije. Ja vidim šta vi želite da kažete. Ne radi se o jednoznačnoj situaciji izručenja.

SUDIJA ORIE: Da, ali vi ste se ovde pozvali na pravila o izručenju i reizručenju, pa sam zato to i spomenuo u kontekstu. Da li bih onda mogao da vam dam dva minuta, pa onda da predemo... Samo jedan? U redu.

PREDSTAVNIK VLADE HRVATSKE HORVATIĆ: Ja se neću upuštati u ovakve rasprave o izručenju i reizručenju. Moj odgovor na vaše pitanje biće sasvim jasan. No, možda ovaj moj kolega poznaje međunarodno i domaće krivično pravo bolje od mene, ali ja moram da kažem samo sledeće, da se ponovo radi o neprihvatljivoj izjavi predstavnika Srbije i Crne Gore da raspolažu informacijom o 1.000, odnosno 2.000 takvih optužnica. Molim vas budite ljubazni, apsolutno to isključite iz svog izlaganja, jer se ne radi o raspravi o informacijama pred ovim Sudom.

SUDIJA ORIE: Hvala. Gospođo Somers, vi se u svom izlaganju bili kratki, ja vas ne pozivam da sada opširno izlažete, ja se nadam da ćete da budete kratki, ali recite nam... Možete da uzmete reč ako smatrate da treba da nešto dodatno kažete nešto po nekom od pitanja koje je ovde izneto. Stoga bih vam za to rado dao priliku. Mi imamo i mnogo pitanja.

TUŽITELJKA SOMERS: Izvinjavam se, nisam čula ovo poslednje šta ste rekli.

SUDIJA ORIE: Ne, samo sam rekao da će možda neka od naših pitanja koja mi imamo već da obuhvate deo onoga šta ste vi želeli da kažete, pa onda možete da sačekate naša pitanja.

TUŽITELJKA SOMERS: Pa ja bih rekla nešto šta će možda da smanji broj vaših pitanja. Naime pitanje izručenja je spomenuto zato što smo time odgovarali na ono šta je izrečeno. Mi se potpuno slažemo sa profesorom Horvatićem da se izručenje ni na koji način ne pojavljuje u kontekstu Pravila 11bis i htela bih da kažem nešto više o tome. Pravilo 11bis kao i odredbe koje određuju postupanje ovog Suda to čine na način da se postupci koji se vode pred ovim Sudom smatraju veoma specijalnim. Naš je stav, mislim da smo to jasno rekli, a on je u skladu sa mandatom Saveta bezbednosti (UN Security Council), a to je da se pre svega gleda ponašanje počinioca i da se takvo

ponašanje univerzalno u civilizovanim narodima, osuđuje. A optuženi u tom kontekstu nema prava da određuje na kom će se sudu njegovo ponašanje da osuđuje, naročito kada se pojavi pred ovim Sudom koji ima primat. Jedino ako postoji razlog za to onda se po članu 9 može da oslanja na ustupanje. Ustupanje je naravno drugi, potpuno drugi kraj ovog spektra. Naime, sve države imaju obavezu da pomognu ovom Sudu da privede kraju svoj mandat, jer je on od samog početka bio *ad hoc* Sud. Možda druge države koje su razmišljale o tome da pokrenu neke predmete, možda će to i da učine ako budu postojali pravni sistemi, finansije, politička volja. Za sada, ovo je *ad hoc* Sud koji po definiciji ima svoj vek trajanja. Pitala bih Pretresno veće, s obzirom da se mi slažemo da koncept izručenja nije nešto što bi trebalo sada razmatrati, jer je to nešto što nas odvlači od ključnog pitanja, a to je pravičnost suđenja. Ne moramo ni da podsećamo Pretresno veće da je ovaj *Predmet* potvrđen pred Sudom 1995. godine, da se prvi optuženi pojavio pred Sudom 2002. godine, a druga dvojica 2003. godine. Zbog toga je očigledno da nema nikave žurbe da se bilo šta u ovom slučaju odredi. Ustupanje predmeta je nešto šta može da se predloži, u nekim slučajevima to može da učini Tužilaštvo, u nekim sam Sud. Po tome je jasno da nije bilo nikave žurbe niti su države smatrale bitnim da se prepozna njihovo pravo da sude u ovim postupcima. I možda ću time da neutrališem neke od argumenata koji bi po pitanju izručenja ovde mogli da izgledaju bitni. Dakle, to je ono šta sam želela da kažem nastojeći da skratim neka od pitanja Pretresnog veća.

SUDIJA KWON: Mogu li ja da pitam nešto gospođu Somers. Iako se gospodin Đerić nije dotakao upravo tog pitanja, ali to pitanje Srbija i Crna Gora iznose u svom pismenom podnesku u vezi sa Pravilima Međunarodnog krivičnog suda (ICC, International Criminal Court), to je u paragrafu 52, mislim da se radi o Pravilu 185. Jeste li imali priliku da razmišljate o tom pitanju i da li biste mogli da kažete nešto o sličnostima odnosno razlikama nečega što se povezuje sa ovim Predmetom odnosno nešto šta je različito od ovog Predmeta?

TUŽITELJKA SOMERS: Ja bih pre svega zatražila da pogledamo ono što razlikuje ovaj Sud od Krivičnog suda s obzirom da smo mi organ Saveta bezbednosti, dakle stvoreni smo na osnovu ugovora ako to ima nekog uticaja.

SUDIJA KWON: Dakle, vi govorite o principu komplementarnosti?

TUŽITELJKA SOMERS: Drugo, jedina stvar za koju mi tvrdimo da je zajednička konceptu izručenja je da se isto kao i Pravilo 11bis bavi promenom mesta suđenja. I tu prestaje bilo kakva sličnost sa ovim Sudom zbog posebnog načina na koji je to pravilo bilo formulisano od strane Saveta bezbednosti s obzirom da postoji krajnji rok trajanja ovog Suda.

SUDIJA PARKER: Ja bih želeo da postavim još jedno pitanje predstavnicima Srbije i Crne Gore, a tiče se predmeta koji je spomenut, koji je trenutno u toku, a činjenično je vezan za ovaj Predmet. Želeo bih da mi kažete dokle je stigao taj postupak, odnosno u kojoj je fazi? Naime, postoji sugestija da se ovaj Predmet, ako bude ustupljen spoji sa tim drugim predmetom. Da li je to još uvek pravna i praktična mogućnost? Prepustiću predstavnicima države da odluče ko bi bio najprikladniji da odgovori na to pitanje.

PREDSTAVNIK VLADE SCG ĐERIĆ: Hvala, časni Sude. Prema informacijama kojima mi raspoložemo postupak se vodi pred Okružnim sudom u Beogradu i taj je postupak negde u sredini, bar prema onim informacijama koje mi imamo. Naše Tužilaštvo ima pred sobom dve mogućnosti, ili će u slučaju ustupanja ovog Predmeta pokušati da sudi u ovom postupku kao zasebnom postupku, ali će moći da se koristi iskustvom, dokazima i svim drugim iz ovog drugog predmeta, a druga je opcija naravno da se spoje postupci. No, prema našim informacijama ovaj se postupak pred ovim Sudom vodi već godinu dana, međutim ako kažemo godinu dana to nije godina dana zasedanja Suda, mislim da je u ovoj godini Sud zasedao otprilike 44 dana, nadamo se da će se ta stopa povećati. Razlog zbog koga se tako malo zasedalo je što se u istoj zgradi vode suđenja za organizovani zločin, pa su oni zauzeli prostor. Međutim, nadamo se da će se dinamika ubrzati. Ne znam da li sam dovoljno odgovorio na vaše pitanje?

SUDIJA PARKER: Da li je to u pravnom i praktičnom smislu izvodljiva ideja da se spoje ta dva suđenja s obzirom da je ovaj postupak pred Okružnim sudom, kako vi kažete, negde na sredini?

PREDSTAVNIK VLADE SCG ĐERIĆ: Pa, mislim da prilično verovatna i izvodljiva mogućnost da se ti postupci spoje. Mogli bi da se spoje negde pred kraj glavne rasprave u ovom predmetu koji se sada rešava pred Okružnim sudom u Beogradu, dakle sve dok se ne okonča glavna rasprava dva postupka mogu da se spoje u jedan. Naravno to će zavisiti od zaposlenih u Posebnoj kancelariji tužilaštva u Sudu, to je njihova zamisao da se spoje postupci.

SUDIJA PARKER: Hvala.

SUDIJA ORIE: Ja imam nekoliko vrlo stručnih pitanja za zastupnike Odbrane. Gospodine Boroviću, vi i ne samo vi ste posvetili veliku pažnju činjenici da ne postoji mogućnost slobodnog prolaza, odnosno da svedoci ne bi išli u Hrvatsku iz straha od tajnih optužnica, da na osnovu toga ne budu uhapšeni. Neću da ulazim u to da li postoje te tajne optužnice ili ne, ali zašto vi na osnovu Evropske konvencije o uzajamnoj pomoći u krivično pravnim pitanjima (European Convention on the mutual assistance in criminal matters) čije su i Srbija i Crna Gora subjekti, a koja sasvim izričito omogućava slobodan prolaz, zašto ne biste samo na osnovu činjenice da ne postoji

slobodan prolaz u hrvatskom domaćem pravu, zašto biste očekivali da Hrvatska ne bi ispunila svoje ugovorne obaveze po tom ugovoru koji sasvim izričito predviđa slobodan prolaz za svedoke?

ADVOKAT BOROVIĆ: Evo, časni Sude, ja sam namerno navodio primere koji govore, pre svega o kršenju prava okrivljenih u situacijama kada njihovi svedoci treba da daju izjavu pred hrvatskim pravosuđem. Pre toga bih se osvrnuo naono što je predstavnik hrvatske Vlade tražio da se Odbrana izjasni, upravo vezano za ovaj problem. Prvo, suđenje pred Županijskim sudom u Vukovaru.

SUDIJA ORIE: Ako vam to ne bi smetalo, želeo bih odgovor na moje pitanje. Moje pitanje je sledeće. Vi ste rekli da ne postoji slobodan prolaz za svedoke, a ja sam vas uputio na jasno postojanje slobodnog prolaza u jednom ugovoru koji obavezuje i Srbiju i Crnu Goru i Hrvatsku i na osnovu toga bih želeo da znam zašto ne prihvatate da pravni okvir za slobodan prolaz zaista postoji? Ako ćete na to da odgovorite tako što biste rekli da ste to prevideli i to će biti odgovor na moje pitanje i biće korak napred.

ADVOKAT BOROVIĆ: Časni Sude, naravno da nisam prevideo, znam da postoji sporazum, znam da delove tog sporazuma ove države ugovornice mogu poštovati, ali ja sam upravo naveo primere, kao što je slučaj Levar o čemu haško Tužilaštvo ima detaljan izveštaj i namerno sam rekao da predstavnik hrvatske Vlade je dao samo jednu teoretsku pretpostavku da svedoci koji bi bili svedoci pred hrvatskim pravosuđem ne bi bili u strahu, ne bi bili progonjeni niti maltretirani od bivših oficira Vojske Hrvatske. Ovaj primer Levara govori ne da je smrt bila slučajna već upravo imam pred sobom izveštaj Hrvatske nacionalne televizije u kojima piše doslovce: "Istražni sudac objavio da je Levarova smrt nasilna". Sa druge strane, ono što je veoma važno za ovo Pretresno veće, piše takođe u nizu izveštaja koje ću ja nakon ovoga predočiti Pretresnom veću da je on bio jedan od ključnih svedoka Haškog tribunala i on je tražio sam zaštitu od hrvatskih vlasti. Zaštitu nikada nije dobio. Sa druge strane pomenuo sam primer ...

SUDIJA ORIE: Bojim se da ste pomešali zaštitu svedoka i slobodan prolaz, a to nije isto. Ja sam vas pitao za pravni okvir u odnosu na slobodan prolaz. Svakako da je zaštita svedoka nešto drugo.

ADVOKAT BOROVIĆ: Gospodine predsedniče, pravni okvir naravno postoji i ovaj međunarodni ugovor koji su potpisale ove države članice. Naravno videćemo u praksi kako će biti sproveden. Za sada od strane hrvatskog pravosuđa nije sproveden na adekvatan način.

SUDIJA ORIE: Moje sledeće pitanje za vas je ovo. Rekli ste da optuženi kojima se trenutno sudi u predmetu "Ovčara" u Beogradu ne bi pristali da se pojave kao svedoci u ovom postupku u slučaju njegovog ustupanja Hrvatskoj. Ona ista konvencija koju sam

upravo maločas citirao, ne predviđa li ona i privremeno stavljanje na raspolaganje svedoka koji je u pritvoru, njegovo zadržavanje u pritvoru tokom tog kratkog perioda koliko bi trajalo njegovo svedočenje u toj drugoj državi i u toj meri ne bi li Srbija i Crna Gora prekršile svoje obaveze prema međunarodnom ugovoru u slučaju da ne pošalju jednog od tih pritvorenih ako je njegovo prisustvo potrebno u svojsvu svedoka?

ADVOKAT BOROVIĆ: Časni Sude, govorili smo pre svega o principu pravičnog i fer suđenja. Moj je stav bio kao predstavnika Odbrane da bi upravo svi optuženi u predmetu "Ovčara" mogli da postupe kako ste vi sada objasnili sasvim korektno, ali ni jedan od tih optuženih ne bi svedočio, odbio bi da svedoči, a u hrvatskom zakonodavstvu ne postoje mehanizmi koji bi naterali takvu vrstu svedoka da iznesu svoje svedočenje. Time bi Odbrane ove trojice okrivljenih bile prikraćene za tu vrstu svedočenja. Nije problem u državi, država Srbija i Crna Gora će ispuniti svoju obavezu kada su u pitanju transferi tih i takvih svedoka.

SUDIJA ORIE: Zamislite, samo rasprave radi da ste vi branilac u jenom hrvatskom predmetu, pretpostavimo da ste vi, to je predmet protiv gospodina Mrkšića, gospodina Radića i gospodina Šljivančanina, želite da pozovete svedoka koji je u beogradskom predmetu, obratite se sudu, sud zatraži saradnju Srbije i Crne Gore da privremeno prebaci jednog od optuženih u Beogradu u Hrvatsku kako bi svedočio. Čak i u slučaju da optuženi na to ne pristanu, ne bi li ih Srbija i Crna Gora ipak mogle da ih pošalju i stave na raspolaganje hrvatskom sudu? Zar to takođe nije obuhvaćeno odredbama međunarodnog ugovora?

ADVOKAT BOROVIĆ: Srbija i Crna Gora bi postupila po međunarodnom ugovoru, ali pod pretpostavkom da se ja pojavim kao branilac nekom od ovih okrivljenih, čuli smo stav hrvatskih vlasti da ja ne bih mogao direktno ni jednom od svedoka postaviti pitanje koje je vezano za krivično pravni položaj mojih klijenata, dakle opet se vraćamo ...

SUDIJA ORIE: Bez obzira da li se radi o vama ili nekom drugom advokatu, nadam se da ste shvatili da nisam želeo da uvodim još i taj problem govoreći o ovom. Imam jedno vrlo kratko pitanje pre pauze, a to je sledeće. Mnogo se spominje raniji izveštaj OESC-a, znam da ih ima više u pismenim podnescima. Vi ste se pozvali na ono što ste nazvali izveštaj, a koliko sam ja shvatio radi se o saopštenju za štampu od dve stranice gde se dosta govori o izveštajima OESC-a. Da li postoji neki drugi izveštaj ili je to samo ovo saopštenje na koje ste želeli da se pozovete?

ADVOKAT BOROVIĆ: Ja imam izveštaj od 26. aprila 2005. godine. To je bukvalno izveštaj koji sadrži 50 strana i ja sam upravo navodio ako se sećate i strane 20, 23, 27.

SUDIJA ORIE: Vi ste Pretresnom veću dostavili saopštenje za štampu skinuto sa interneta datirano na 12. maj. Dakle, ako zaista želite da pogledamo izveštaj, čini mi se da od ovde ne vidim neki izveštaj od 50 strana, onda molim vas da ga svakako podnesete pre daljih pitanja.

ADVOKAT BOROVIĆ: Govorimo sada sasvim o drugom izveštaju. Ovo je izveštaj nevladine organizacije koja se zove Fond za humanitarno pravo koji sadrži dve strane, to je tačno.

SUDIJA ORIE: Sve je u redu, ali ako nam taj izveštaj ne podnesete, nego samo citirate, onda ne možemo da proverimo šta je u njemu, zato sam pitao hoćete li da podnesete izveštaj. Naravno, u suprotnom, Pretresno veće neće biti u mogućnosti da prouči taj izveštaj.

ADVOKAT BOROVIĆ: Gospodine predsedniče, nakon pauze ja ću ovo dostaviti. Hvala.

SUDIJA ORIE: Izvolite, gospođo Somers.

TUŽITELJKA SOMERS: Postoji jedno područje koje niste pomenuli u svojim pitanjima, a mi smo to već obradili u našim podnescima, a tiču se upravo današnje rasprave. Mi se ne slažemo sa uvaženim kolegama da ne postoji redosled u stvarima. Mi smatramo da ustanovljene norme zaista *locus*, dakle mesto na kome je počinjeno krivično delo, dakle da norme njemu daju prednost. Naime možda i zbog te univerzalne nadležnosti koja se sada ovde pojavila to još uvek ne poništava ono prethodno stanje stvari.

SUDIJA ORIE: Molim vas da kopirate relevantne delove vašeg podneska koji se tiču ovoga i da to dostavite braniocima tokom pauze. To je mogućnost.

TUŽITELJKA SOMERS: Mislim da su već dobili, ako nisu, to ćemo da učinimo.

SUDIJA ORIE: U redu, imamo pauzu od 20 minuta.

(Pretresno veće se savetuje)

SUDIJA ORIE: Posle konsultacija počecemo sa radom po ovom satu za 20 minuta.

(pauza)

SUDIJA ORIE: Nastavljamo sa raspravom.

SUDIJA KWON: Ja imam jedno malo pitanje za gospodina Vasića, treba mi pojašnjenje. Srbija i Crna Gora u svom podnesku su izjavile da su svi optuženi državljani Srbije i Crne Gore, a gospodin Đerić je to takođe i potvrdio tokom svog usmenog izlaganja. Ali kad je reč o državljanstvu gospodina Mrkšića, meni je tu nešto nejasno. Koliko sam ja shvatio on se rodio u Hrvatskoj, bio je pripadnik odnosno bio je nešto u RSK, možete li vi nešto više da nam kažete o tome?

ADVOKAT VASIĆ: Svakako časni Sude. Gospodin Mrkšić se rodio u Hrvatskoj, ali u vreme dok je Hrvatska bila u sastavu SFRJ. On nema hrvatsko državljanstvo, jedino državljanstvo koje on ima to je državljanstvo Jugoslavije odnosno državljanstvo Srbije i Crne Gore sada.

SUDIJA KWON: Hvala.

SUDIJA PARKER: Pitanje koje ja imam tiče se zakona koji bi se primenjivao u slučaju da se ovaj predmet ustupi Hrvatskoj. Dakle, obraćam se profesoru Horvatiću. Veći deo onoga što ste vi rekli oslanja se na ono šta je ranije bilo izneto u *Predmetu Ademi-Norac*, a tamo se radilo o optužnici za dela iz 1993. godine pošto je u Hrvatskoj stupio na snagu novi Krivični zakon 1993. godine. Ova dela koja se obrađuju ovde su počinjena 1991. godine. Da li to ima uticaja na ono šta je bilo izneto na raspravi u *Predmetu Ademi-Norac*, naročito kad se radi o komandnoj odgovornosti?

PREDSTAVNIK VLADE HRVATSKE HORVATIĆ: Časni Sude, vi se ne sećate, ali ja se sećam onoga što sam ja rekao na prošloj raspravi, a to je da je to za mena bila jedna vrlo interesantna situacija gde su se svi složili oko nečega. I javni tužilac i odbrana i *amicus curiae* i ja. Dakle, to je bilo pitanje zakonodavstva. Sada imamo istu situaciju. Zakon u 1991. godini, 1992. godini, 1993. godini i 1994. godini je bio isti u Hrvatskoj, u Srbiji i Crnoj Gori i u Jugoslaviji kako se onda zvala. Ne znam do kad je Jugoslavija postojala, a od kad postoji Srbija i Crna Gora, ali postojao je isti zakon, kako opšti deo tako i posebni deo koji se tiče krivičnih dela u ovom Predmetu. 1990. godine i 1991. godine mi smo imali isti Krivični zakon, Krivični zakon Jugoslavije s tim što se promenio samo onaj deo koji se odnosi na ime zemlje. To je sad postala Republika Hrvatska. A sam tekst Zakona se nije menjao, on je bio isti u Srbiji i Crnoj Gori, u Jugoslaviji i u Hrvatskoj sve do 1. oktobra 1998. godine. A sada imamo svoj Krivični zakon. Ali u svim predmetima se primenjuje trenutni Krivični zakon samo ako je ovaj novi Krivični zakon povoljniji po optuženog. Dakle, samo pod tim uslovom može da se primeni novi Krivični zakon, a ne onaj koji je važio u ono vreme. Kako ja vidim ovu situaciju, isti Zakon će se primenjivati u Srbiji i Crnoj Gori ukoliko se tamo prosledi Predmet kao i u Zagrebu ukoliko se prosledi u Hrvatsku.

SUDIJA PARKER: Da vas pitam nešto drugo. Ja sam onda možda pogrešno protumačio situaciju, jer se meni činilo da je 1993. godine na snagu stupio novi Krivični zakon u Hrvatskoj. Da li je to tako?

PREDSTAVNIK VLADE HRVATSKE HORVATIĆ: Ne, ne, nije. 1993. godine možda je bila usvojena neka izmena u posebnom delu, ali ne u opštem delu Krivičnog zakona gde su obrađena dela iz oblasti međunarodnog krivičnog prava, humanitarnog prava, dakle to nisu uopšte dirali, to nije menjano sve do 1998. godine.

SUDIJA PARKER: A tad ste doneli novi Krivični zakon?

PREDSTAVNIK VLADE HRVATSKE HORVATIĆ: Da, mi smo ukinuli smrtnu kaznu odmah pošto je stupio na snagu novi Ustav, ali usled jedne druge odredbe smrtna kazna se svakako ne može izreći u ovom Predmetu iako je postojala u ono vreme. Ali u svakom slučaju radi se o istom Krivičnom Zakonu koji je bio na snazi i koji bi se primenjivao i u Srbiji i u Crnoj Gori.

SUDIJA PARKER: Dakle, 1977. godine usvojen je Krivični zakon SFRJ koji ste vi preuzeli kao hrvatski zakon i taj Zakon je bio na snazi do 1998. godine kada ste vi doneli novi Zakon.

PREDSTAVNIK VLADE HRVATSKE HORVATIĆ: Evo, ponovo ću vam objasniti. Dakle, 1991. godine smo mi preuzeli Krivični zakon Jugoslavije kao Krivični zakon Hrvatske. Opšti deo i posebni deo kao što je to bilo i 20 godina pre toga, 1977. godine. I ovo je bilo na snazi do 1998. godine, a 1998. godine stupio je na snagu novi Krivični zakon koji je imao isti tekst za opšti deo kao i u posebnom delu s tim što je u posebnom delu bilo nekih izmena koje se ticale novih međunarodnih ugovora, izmena u humanitarnom pravu i tako dalje.

SUDIJA PARKER: U redu. Dakle, vi ste usvojili ovaj tekst iz 1977. godine, ali niste devedesetih godina uneli one izmene koje je unela Srbija i Crna Gora.

PREDSTAVNIK VLADE HRVATSKE HORVATIĆ: Pa mi smo preuzeli možda 80 posto starog teksta koji je postojao u staroj Jugoslaviji, to je stari tekst jugoslovenskog Krivičnog zakona i onaj isti koji je postojao u Srbiji i Crnoj Gori. Nešto što se ticalo brane i tako dalje. Ako uporedimo te krivične zakone, oni su isti.

SUDIJA ORIE: Gospodine Đeriću, ja imam sada pitanje za vas. Iako će možda Tužilaštvo da nas kritikuje zbog toga što oni smatraju da se odredbe o ekstradiciji ovde ne mogu ni na koji način primeniti i da se na ovo ni na koji način ne odnose, ja bih se ipak usudio da vas pitam sledeće. Zabrana ponovne ekstradicije je jedna specijalna norma. Da li sam vas ja dobro shvatio? Ova specijalna norma je već manje više

običajno pravo. Da li se slažete s tim? Slažete se. U redu. Da li biste se takođe složili i sa sledećim. Ukoliko se neko izruči uz svoju saglasnost da li bi se to i dalje smatralo izručenjem i da li bi onda ova specijalna norma možda bila takva da više ne bi mogla da se primenjuje? Što znači da bi saglasnost osobe koja se izručuje imala za posledicu to da ta osoba gubi onu garanciju koja se daje ovom specijalnom normom?

PREDSTAVNIK VLADE SCG ĐERIĆ: Ja nisam sasvim siguran, mislim da bi se ovo moralo dopunski istražiti, ali u svakom slučaju ja ne mislim da ova specijalna norma je nešto što predstavlja izvor, nešto što garantuje pravo osobi koja se izručuje. Ne, to je već jedna norma koja se primenjuje u odnosima između zemlje koja predaje osobu i druge zemlje koja tu osobu zahteva. To bi bio moj prvi odgovor, to bi bila moja prva reakcija na vaše pitanje i ja onda mislim da uprkos tome što se osobe dobrovoljno predala drugoj zemlji ova specijalna norma i dalje važi iako kad se posmatra sama suština izručenja, ona ovde nije ispunjena, ovo nije izručenje u striktnom smislu te reči već predaja.

SUDIJA ORIE: A da li to znači... Da li se slažete sa tim da ukoliko neko pristane da ga izruče, onda pitanje prinude koju država primenjuje više nije toliko bitna već je daleko bitnija volja osobe koja pristaje da mu se sudi ili da mu se izrekne kazna u drugoj zemlji?

PREDSTAVNIK VLADE SCG ĐERIĆ: Pa, ja bih se sada vratio na onaj vaš prethodni primer o osobi koja je otišla u Španiju da joj se tamo sudi. Tu postoji jedna razlika. Osoba koja ode iz Francuske u Španiju i možda se tamo uhapsi i onda izruči u Italiju, ta osoba je otišla u tu zemlju ne očekujući, kao prvo, da će joj se suditi u Španiji, a kao drugo, nije otišla tamo sa očekivanjem da će biti izručena trećoj državi i s toga nema razloga da se toj osobi pruži zaštita koja proističe iz ovog razumnog očekivanja. E sad, s druge strane imamo osobu koja se dobrovoljno predala ovom Sudu, predala se zato da bi joj se sudilo u Hagu i ja mislim da ni jedna od ovih osoba koja se predala Sudu nikad nije ni pomislila da ih mogu izručiti nekoj drugoj zemlji. Znači u tom trenutku su oni imali poverenje i oni su to poverenje iskazali time što su se predali ovom Sudu. Ja ne mislim da bi to poverenje postojalo da su oni znali da će ih možda isporučiti trećoj zemlji. Ja mislim da ovde postoji jedna ključna razlika između ponovnog izručenja u slučaju kada se osoba preda dobrovoljno i ode u drugu državu i onda se isporuči trećoj državi, dakle između tog slučaja i slučaja gde se osoba dobrovoljno preda sudu. Tu postoji velika razlika.

SUDIJA ORIE: Da, ja se slažem. Ali mi smo sada ovde zašli u jednu kompletno novu teritoriju, a to je teritorija gde određene osobe imaju određena očekivanja kojima su se rukovodili. To je nešto sasvim drugo od pitanja izručenja.

PREDSTAVNIK VLADE SCG ĐERIĆ: S jedne strane imamo očekivanja optuženih, ali s druge strane imamo i argumente koji proističu iz međunarodnog običajnog prava. Mi ne kažemo da se Pravilo o ponovnom izručenju primenjuje automatski u ovom slučaju, mi samo kažemo da imamo situaciju koja je veoma slična, koja je toliko slična ponovnom izručenju da ovo pravilo o ponovnom izručenju koje je opšteprihvaćeno među državama treba da se primeni i da to pravilo, tu normu ovo Pretresno veće mora da uzme u obzir upravo zato što je to deo međunarodnog običajnog prava i prava koje primenjuje ovaj Sud.

SUDIJA ORIE: Jedno pitanje o sasvim drugoj temi. Da li biste mogli Pretresnom veću da dostavite vaše odredbe o tome kako se primenjuje Krivično pravo, vremenski i terit orijalno. Dakle, vi razumete na šta ja ovde mislim i možete da nam kažete sledeće. Pošto Vukovar trenutno nije na teritoriji Srbije i Crne Gore, onda koji bi bio osnov za zahtev da se ovaj Predmet ustupi Srbiji i Crnoj Gori, koji je osnov za nadležnost? Pošto ste svi vi iz Srbije, vi ste naravno upoznati sa vašim važećim odredbama i ne zbunjuje vas to što Pretresno veće traži ovo od vas, a vi profesore Horvatiću ne biste bili u situaciji da na ovo odgovorite?

PREDSTAVNIK VLADE SCG ĐERIĆ: Ja bih rekao da postoje dve osnove za nadležnost. Jedna proističe iz našeg Krivičnog zakona koji je važio 1993. godine, dakle ta verzija Krivičnog zakona i to član 106 gde stoji da se jugoslovenski Krivični zakon primenjuje na državljanina Jugoslavije i u slučajevima kada ta osoba počini zločin u inostranstvu.

SUDIJA ORIE: Da, to je princip državljanstva. A koji je drugi osnov?

PREDSTAVNIK VLADE SCG ĐERIĆ: Drugi osnov, i mislim da mi nemamo za sada nikakvu praksu po tom pitanju jer to proističe iz novog Zakona o ratnim zločinima, to je u članu 2 i mi smo ovo spomenuli, mi smo spomenuli ovaj član u našem pismenom podnesku gde stoji da će se ovaj Zakon primenjivati između ostalog u postupcima za ratne zločine i za ozbiljna kršenja međunarodnog humanitarnog prava koja su počinjena na teritoriji bivše Jugoslavije od 1. januara 1991. godine.

SUDIJA ORIE: Da, vi ste zapravo usvojili naš osnov nadležnosti. Kažite mi da li se ovo može retroaktivno primenjivati? To je prva stvar koji bih ja izneo da sam ja recimo optuženi.

PREDSTAVNIK VLADE SCG ĐERIĆ: U prvoj situaciji retroaktivna primena ne bi bila dozvoljena, a u ovoj drugoj situaciji se postavlja pitanje retroaktivnosti i onda možemo da diskutujemo o tome koliko je primenjivo međunarodno pravo, a to je ono šta je Tužilaštvo spominjalo u svom podnesku.

SUDIJA KWON: Ako možete to da pojasnite, ko je državljanin Jugoslavije? Recimo šta ako se radi o Hrvatima koji su počinili zločine u Hrvatskoj, to me interesuje.

PREDSTAVNIK VLADE SCG ĐERIĆ: Pa, mi imamo jednu odredbu o osnovnoj, univerzalnoj nadležnosti u našem Krivičnom zakonu. Ukoliko vi mene pitate da ja sada definišem ko je državljanin Jugoslavije onda ću vam ja reći da je to osoba koja ima državljanstvo Jugoslavije, koja je imala u trenutku kada je počinjen zločin. Ali pošto postoji ova odredba o univerzalnoj nadležnosti mi bismo mogli uz neke uslove da sudimo toj osobi pred našim sudovima po nekim odredbama Krivičnog zakona iz 1993. godine.

SUDIJA KWON: Čini mi se da profesor Horvatić ima nešto da kaže. Ne, pogrešio sam.

SUDIJA ORIE: Onda nam je preostalo još 15 minuta. Hteo bih da dam sedam i po minuta Odbrani i sedam i po minuta Tužilaštvu. Možda bi prvo moglo da izlaže Tužilaštvo zato što su oni bili ti koji su podneli ovaj zahtev, ovaj podnesak.

TUŽITELJKA SOMERS: Hvala lepo, časni Sude, samo da obavestim Pretresno veće da smo mi podelili materijale braniocima kao što ste vi naložili i sad će mi pomoći sudski poslužitelj da to dostavimo svima. Hteo bih da skrenem pažnju Pretresnom veću da član 110 Krivičnog zakona SFRJ koji mi spominjemo i u našem podnesku koji se primenjivao u ono vreme kada su počinjeni zločini. Taj Krivični zakon govori o republikama i autonomnim pokrajinama i primenjivao se na svakog ko je počinio krivično delo zločina ...

SUDIJA ORIE: Gospođo Somers, vi čitate prebrzo. Ja moram da kažem da kada se radi o tekstovima pravnih odredbi to mora uvek unapred da se da prevodiocima, pa vas molim da usporite.

TUŽITELJKA SOMERS: Svakako. Dakle, odredba broj 2 gde kaže da je to Zakon za republike i autonomne pokrajine, odnosno da će se primenjivati zakon one republike ili autonomne pokrajine na čijoj teritoriji je počinjen zločin. Mi mislimo i jasno smo izneli pred Pretresno veće ceo ovaj problem gde postoje dve države koje su zainteresovane za ovaj Predmet, meni se čini da su argumenti izneti u potpunosti i da ja na Pretresnom veću da odredi da li ovaj Predmet uopšte treba da se ustupi i ukoliko da, kojoj zemlji. Mi ćemo da ograničimo našu pravnu argumentaciju na ono što je već bilo izneto pred Pretresno veće i htela bih da sada spomenem da ovde imamo i pitanje principa međunarodnog običajnog prava, principa koji su sadržani u zakonima i Konvencije o ljudskim pravima (Convention on Human Rights) su takođe nešto što treba da se uzme u obzir, zato što u nekim slučajevima oni dozvoljavaju primenu principa retroaktivnosti.

SUDIJA ORIE: Gospodo Somers, ja iz ovog što ste vi rekli zaključujem da Tužilaštvo predlaže dva rešenja u pogledu toga šta treba da se uradi ukoliko se ove međunarodne odredbe ne mogu direktno, automatski da primene. Po mom mišljenju to možda neće da reši problem zato što bi to takođe moglo da dovede do problema retroaktivnosti i retroaktivnog primenjivanja odredbi za koje Tužilaštvo misli da treba da se primene.

TUŽITELJKA SOMERS: Sada bih htela da skrenem vašu pažnju na naš podnesak od 28. aprila, na tačku 19 gde se citira član 15, stav 2 Međunarodnog pakta o građanskim i ljudskim pravima (ICCPR, International Covenant on Civil and Political Rights) i fus nota koja je takođe u tom tekstu, a gde se spominje član 72 Evropske konvencije o ljudskim pravima (ECHR, European Convention on Human Rights)

SUDIJA ORIE: To smo mi već konstatovali.

TUŽITELJKA SOMERS: To je sve što Tužilaštvo ima da kaže. Ukoliko vi nemate pitanja, mi ćemo se zadržati na ovome.

SUDIJA ORIE: U tom slučaju ja Odbrani mogu da dam još dopunskih dva i po minuta koje nije iskoristilo Tužilaštvo. Gospodine Vasiću, da li nam se obraćate vi ili delite vreme sa svojim kolegama?

ADVOKAT VASIĆ: Časni Sude, ja ću se obratiti vrlo kratko, a kolege će iskoristiti priliku da vam se i one obrate. Najpre bih odgovorio na ovo šta je moja uvažena koleginica rekla malopre u vezi člana 110 KZ SFRJ. Meni se čini da se ta odredba odnosi na primenu republičkih zakona za krivična dela koja su propisana republičkom zakonima, a ovde se radi o krivičnim delima koja su propisana saveznim zakonom, znači Krivičnim zakonom SFRJ, pa se ne radi o primeni istog zakona. Takođe bih iskoristio priliku da odgovorim na navode uvaženog profesora Horvatića vezano za postojanje optužnice pred Županijskim sudom u Vukovaru u odnosu na optužene koji su optuženi u ovom Predmetu. U sudskim spisima ćete naći da je optuženima u dva navrata u roku od šest meseci u Pritvorskoj jedinici (Detention Unit) Haškog tribunala pokušana dostava pismena Županijskog suda u Vukovaru, te mislim da je krajne nesporno da se protiv njih pred tim sudom vodi postupak o čemu se može neposrednim uvidom u spis uveriti u tu činjenicu. Još samo bih jednu stvar rekao, ona je vezana za pitanje ekstradicije. Moram da naglasim da kod dobrovoljne predaje optuženih mora se ceniti činjenica da je ona nastupila tek nakon donošenja Zakona o saradnji sa Haškim tribunalom. Dakle, ona je nastupila samo uz posredstvo države i na osnovu zakona. Stoga Odbrana smatra da ovakva predaja zapravo se mora upodobiti svim onim pravilima koja važe za transfer optuženog od strane država prema Međunarodnom sudu, a na osnovu međunarodnih ugovora. S toga mi i dalje ostajemo kod tvrdnje da

ona pravila koja važe za ekstradiciju i za reekstradiciju treba primeniti u ovom slučaju. Hvala, toliko sam imao da kažem.

SUDIJA ORIE: Izvolite, gospodine Boroviću.

ADVOKAT BOROVIĆ: Hvala, časni Sude. Ja ću samo da naglasim da je vrhovni princip koji mi moramo poštovati jeste princip pravičnog i fer suđenja. Mi se upravo nalazimo na tom terenu. Svu argumentaciju Tužilaštva i strana u postupku smo čuli, ne bih ponavljao, ali pravično i fer suđenje čini mi se, nakon sve ove argumentacije je na strani Suda za ratne zločine u Beogradu. Izveštaj OEBS-a koji sam pomenio i koji sam dostavio u pauzi kao što ste tražili upravo govori u prilog tvrdnji da tog fer i pravičnog suđenja ne bismo imali u Hrvatskoj uz dužno poštovanje i tih sudija i sudskih veća upravo iz razloga koje smo pomenuli, a tim pre, i završiću, što se istovremeno i danas kao aktivan predmet u Županijskom sudu u Vukovaru vodi upravo predmet u kome su optuženi oni koji se danas nalaze ovde u sudnici. U svakom slučaju, kada Pretresno veće pročita izveštaj OEBS-a od 26. aprila 2005. godine, mislim da će prihvatiti argumente Odbrane da upravo pravično i fer suđenje može biti pred sudom u Beogradu. Hvala.

SUDIJA ORIE: Hvala vama, gospodine Boroviću. Gospodine Lukiću, izvolite.

ADVOKAT LUKIĆ: Poštovani Sude, ovo je zaista bilo dosta ekspeditivno od svih mojih kolega i protivnika, uzeću možda minut više vremena, ali ću ja isto da budem što kraći. Pre mojih završnih par reči, samo bih se osvrnuo na dve stvari. Jednu koju je pokrenula i više puta tokom rasprave govorila gospođa Somers, a odnosi se na princip suda po mestu izvršenja krivičnog dela koje pominje gospodin Horvatić, nesporno je da je to jedan univerzalni princip u takoreći svim zakonodavstvima sveta. Ja bih vama, da se ne ponavljam, skrenuo pažnju na našu argumentaciju pismeno u prvom podnesku u paragrafima od 8 do paragrafa 21. Mene je u tom razmišljanju jedan stav Tužilaštva na neki način doveo u jednu posebnu situaciju, a to je stav Tužilaštva da suditi po mestu izvršenja dela je pre svega važno zbog blizine žrtava. Tačno, to je jedna od teza koja se provlači u ostalim stavovima predsednika Tribunala, u ostalim stavovima vezano za pravdu. Mi smo u našem podnesku rekli da to, taj aspekt odnosa žrtve i mesta izvršenja krivičnog dela sa aspekta suđenja za međunarodna krivična dela je ipak u određenom delu diskutabilan i zato smo apostrofirali suđenja vezana za etnička čišćenja. Isto Tužilaštvo traži da se *Predmet Ademi-Norac* preda Hrvatskoj po mestu izvršenja krivičnog dela. A gde su žrtve?

prevodioci: Usporite malo radi prevodilaca. Hvala.

ADVOKAT LUKIĆ: Postoji još jedan slučaj u *Predmetu Bosanski Šamac* koji je bio predmet takozvanog etničkog čišćenja. Žrtve su došle da se saslušaju, veliki broj, 40

svedoka je prodefilovao tokom izvođenja dokaza Tužilaštva, žrtava. 90 posto tih lica ne žive niti će živeti na teritoriji opštine Šamac. To je samo jedna slika zbog koje sam hteo da stavim, posebno da apostrofiram činjenicu da ovakav stav u pogledu ovakvih međunarodnih krivičnih dela ipak mora da se posmatra sa jednom rezervom. I samo jedna reč vezana za ono što sam inače govorio i o čemu mi je replicirao profesor Horvatić, a odnosi se na pravo na izabranog branioca. Nije sporno da advokat može da sedi i da, reći ćemo otvoreno, igra pasivnu ulogu u sudnici tokom suđenja. To smo mi rekli u podnesku i danas. Sporno je da postoji odnos poverenja između branioca i klijenta. Ovakvi predmeti, ovaj Predmet, to smo na više mesta apostrofirali i u odnosu na svedoke i u odnosu na Odbranu, su predmeti gde postoji poseban odnos zato što se radi o strukturama civilnim, vojnim i bezbednosnim. I teško, takoreći nikako se ne može uspostaviti potpuni odnos poverenja i to je jako važan aspekt za adekvatnu odbranu. Poštovani Sude, naši klijenti su se izjasnili da su nevini. Nisu priznali izvršenje krivičnih dela za koja se optužuju. Naš profesionalni zadatak kao advokata je da im pružimo odbranu i da im damo celokupnu svoju profesionalnu aktivnost da dokažemo da su oni nevini. Za to su nam potrebne dve stvari. Zakonit postupak i činjenice i dokazi s kojima ćemo mi osporiti tvrdnje tužioca i dokazati njihovu nevinost. Činjenice i dokaze mi obezbeđujemo, činjenice i dokazi su stvar Odbrane, ali zakonitost postupka obezbeđuje Sud. Mi od vas ne tražimo ništa više od toga nego da nam se obezbedi zakonito suđenje, ali mi od vas ne tražimo i ništa manje od toga. Hvala.

SUDIJA ORIE: Hvala vama, gospodine Lukiću. Ovim zaključujemo današnjuraspravu. Ovo nije prvo zasedanje povodom Pravila 11bis pred ovim Pretresnim većem, ali posebno kada je zahtev podnet uz otvorenu mogućnost da se Predmet uputi na Hrvatsku ili Srbiju i Crnu Goru, Pretresno veće je samim tim svakako suočeno sa jednim dodatnim pitanjem, a to je gde da uputi ovaj Predmet. Neće predstavljati iznenađenje činjenica što bi žrtve, odnosno rođaci žrtava radije da predmeti koji se na njih odnose budu procesuirani pred sudovima njihove sopstvene države, jer mogu da se pribojavaju da bi u slučaju vođenja postupka u državi čiju su državljani optuženi možda njihovim interesima bila data manja težina ili nedovoljna težina, a prevelika težina interesima optuženih, dok bih se ipak sa druge strane optuženi mogli da se pribojavaju da ako im se sudi u državi čiji su državljani žrtve, mogla da bude data prevelika težina interesima žrtava pri čemu njihova prava, dakle prava optuženih, ne bi bila dosledno zajamčena. To je najmanje jedno od pitanja, pored svih onih drugih pitanja o kojima smo razgovarali s kojim je ovo Pretresno veće suočeno. Želeo bih da zahvalim strankama na njihovim podnescima, time su svakako pomogli Pretresnom veću da donese odluku koju mora da donese i želeo bih puno da zahvalim i predstavnicima vlada Srbije i Crne Gore i Hrvatske što su pomogli Pretresnom veću.

